

SOTHØNA

Østensjøvannets Venner
Nr. 58 – desember 2019 – Årgang 30

Innhold

Leder	3
Østensjøerklæringen - felles plattform for de styrende partiene i bydelen.....	4
Forvaltningsplanen – storsatsning for Østensjøvannet	6
Nytt besøkscenter?	9
Bølervotten	10
Hettemåkekolonien i Østensjøvannet – størst i Norge	11
Skøyenåsen skolepaviljong	13
Byrådets nye plattform - konsekvenser for Østensjøområdet	14
Fuglenes dag i sol og vind	16
Miljøprisen 2019 til Nøkle vann skole.....	17
Beitedyrene sommeren 2019	18
Alna-elven må reddes.....	20
Trafikksikring i Østensjøveien	21
Mitt Østensjøvann - Om livet på Østensjø gård for 75 år siden	22
Oslo Miljøhovedstad 2019 - «Grønn kommune-nettverket» ...	26
Rydding etter rotvelt	26
Stormen delte «Gamleasken» på Abildsø gård	27
Gravemaskin på fuktenga «Slora»	27
Flaggermus på nært hold	28
Kampen mot fremmede arter	29
Sykdom og helse i middelalderen	30
Ambassadører for Østensjøvannet	
– politikerpanel på Bakkehavn	33
Stor aktivitet på Østensjødagen	34
Randi Aune in memoriam.....	36
Aktuelle byggesaker rundt vannet.....	37
Tistelsommerfuglens hemmeligheter	38
Marin leire ved Østensjø skole	41
Nyoppdagede arter rundt Østensjøvannet i 2019	42
Alna i fakkellys	44
Bymiljøetatens entreprenører	45
Dugnadsgjengens arbeid høsten 2019.....	46
Hjulbåten «Sara» – nå som modellbåt	48
Seilassen – dikt.....	50
Turveien nord for Manglerud skole blir bilvei.....	50
Stokkand og ringdue – to utstoppede fugler som gave	51

Oppdaget forurensning eller skadde dyr?

Ved forurensning, oljeutslipp eller lignende, kontakt vann og avløpsetatens telefonvakt: 23 43 79 00 (hele døgnet!). Ser du skadde dyr som kunne trenge hjelp, ring dyre-ambulansen på 02222 (kommunal instans) eller fuglehjelpen: 911 65 789.

Østensjøvannets Venner

Postboks 77 Oppsal, 0619 Oslo

Redaksjon: Amund Kveim (ansv.red.)
Leif-Dan Birkemoe (redaktør), Audun Brekke
Skrindo, Tore Nesbakken og Hans-Petter Jensen

Layout/design: LOUD AND CLEAR AS
Grafisk produksjon: 07 Media

E-post/nettsider:
post@ostensjovannet.no
www.ostensjovannet.no
Følg oss på facebook

Sothøna: ISSN: 1504-0615
Organisasjonsnummer: 983 034 446
Driftskonto: 7874 05 56761
Logo: Anne Durban
Opplag: 2400

Foreningens styre:

Leder:
Amund Kveim, 975 44 552
E-post: amund.kveim@ostensjovannet.no

Nestleder:
Finn A. Gulbrandsen, 481 58 776
E-post: fi-gul@online.no

Styremedlem/sekretær:
Tore Nesbakken, 970 11 340
E-post: tore-nes@online.no

Styremedlem/kasserer:
Sigrun Antonsen, 924 66 266
E-post: siant@hotmail.no

Styremedlemmer:
Leif-Dan Birkemoe, 901 25 523
E-post: dbirkemo@online.no

Lise M. Johansen, 909 14 614
E-post: lisemarry@gmail.com

Paul Fekjær, 908 49 803
E-post: paulf@online.no

Varamedlemmer:
Grete Edholm, Eirik Wærner,
Tiril Andersen, Hans-Petter Jensen

Valgkomite:
Tore Nesbakken, Jenny Helen Stillerud,
Audun Brekke Skrindo

Medlemsendringer meldes til:
Bjørn Steensrud, 22 27 01 03
E-post: bjornst@skogkatt.homelinux.org

Besøkscenter våtmark Oslo
E-post: post@vatmarkoslo.no
www.vatmarkoslo.no

Revisor: BDO AS

Medlemskontingent:
Hovedmedlem kr. 200
Husstandsmedlem kr. 20
Foreninger o. l. kr. 400
Firma/bedrift o. l. kr. 800

Konto for medlemskontingenter: 5082 07 54112

Redaksjonen avsluttet 26.11.2019

Forsidebilde: Leif-Dan Birkemoe
Bakkehavntoppen 27.08.2019. Canon EOS 80D.

Leder:

Gode nyheter for Østensjøvannet

I kjølvannet av høstens valg har de rødgrønne partiene, både i byråd og bydelsutvalg, lagt frem sine politiske plattformer. Her er det mange gode nyheter som vi ser nærmere på i dette nummeret av Sothøna. Blant de mange lyspunktene er at kunstgress med gummigranulat ikke lenger skal benyttes i Oslo, men det vil imidlertid ta tid før utfasingen er gjennomført. Det vil trolig også bli protester ettersom ingen klubber ønsker dårligere spilleforhold enn andre, og noe fullverdig alternativ finnes visstnok ikke. Nylig ble det innført et generelt forbud mot giftstoffet fluor i skismøring; det beste hadde vært om man kunne gjøre noe tilsvarende med gummigranulat. Uansett, banene ved Østensjøvannet er de første der utfasingen bør gjennomføres.

Ny og ambisiøs plan for Østensjøvannet

Den beste nyheten er imidlertid at forslag til ny forvaltningsplan for Østensjøområdet Miljøpark nå er lagt ut på høring. Endelig blir området spesielle verdier sett og tatt hensyn til. Planen er ambisiøs og det krever betydelig kommunal innsats for å nå målene. Først skal den gjennom høringsrunden og deretter må den følges opp med de nødvendige bevilgninger. Nå viser imidlertid det nye byrådet at de mener alvor; allerede i forbindelse med budsjettet for 2020 foreslås det avsatt en million kroner som øremerkede midler for tiltak rundt Østensjøvannet. Det er en god start.

Manglerudtunnelen - negative miljøkonsekvenser

Selv om byrådserklæringen sier at man ikke lenger ønsker Manglerudtunnelen realisert, går planarbeidet videre. Det skyldes selvsagt at det er Samferdselsdepartementet og ikke kommunen som er Statens Vegvesens oppdragsgiver. De planene vi til nå er blitt forevist er svært uheldige for Østensjøområdet. Stor deler av Bjørnsskogen må hugges hvis kraftgaten skal flyttes østover. Betydelige deler av Abildsømyra forsvinner, og her ute planlegges det til og med et stort renseanlegg som skal slippe veivann ut i Smedbergbekken. Hva som vil kunne skje ved et eventuelt tankbiluhell eller lignende, tør vi ikke tenke på. Som om ikke det er nok, planlegges det et 30 meter høyt luftetårn som skal sende tunneluft ut i nærområdet. Dette vil vi rett og slett ikke ha. Vi ber igjen Statens Vegvesen gå tilbake til tegnebordet og legge tunnelinnslaget nord for Skulleruddumpa.

Vi ønsker alle en god jul!
Østensjø, november 2019

Amund Kveim
Leder

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Østensjøerklæringen

Valget denne høsten ga ingen endringer i flertallskonstellasjonen i Østensjø Bydelsutvalg. Arbeiderpartiet ble betydelig svekket, mens både SV og MDG styrket sin posisjon. Disse tre partiene vil i praksis styre bydelen også den kommende fireårsperioden, basert på en felles plattform.

Tekst: Amund Kveim. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Bjørnsenskogen må vernes, og inkluderes i Miljøparken, heter det i Østensjøerklæringen. Bildet er tatt fra Lambertseterveien mot sør, på broen over E6. Bjørnsenskogen er området øst for E6. Historisk ble de to områdene, Abildsømyra i nord og Bjørnsenskogen i sør, kalt for Langemåsan. Foto: 25.10.2019.

På samme måte som tidligere har partiene nå laget en slik plattform, Østensjøerklæringen, som skal legges til grunn for arbeidet. Plattformen tar også for seg en rekke områder der Bydelsutvalget ikke har myndighet, og den vil da være styrende for hvilke høringsuttalelser utvalget vil avgj. Det er grunn til å forvente at Byrådet og bystyregruppene til de samme partiene vil forholde seg til de lokale anbefalingene fra egne partier.

Positive punkter om Østensjøvannet

Det er derfor svært gledelig at erklæringen inneholder en rekke positive punkter om Østensjøvannet. Politikerne fra AP, MDG og SV sier bl.a. at «dette fantastiske naturområdet er under hardt press i dag og tåler ikke flere inngrep». Slik vi leser erklæringen, forplikter de seg bl.a. til å:

- Verne Østensjøområdet miljøpark

mot all utbygging, inkludert i omkringliggende hensynssoner.

- Arbeide for å få etablert Våtmarks-senteret nærmere vannet.
- Gjenåpne flest mulig av bydelens lukkede bekker og elver.
- Etablere en blågrønn korridor som forbinder Østensjøområdet med Alna Miljøpark.
- Få Eterfabrikken vernet som kultur-

minne og legge naturområdene på tomten inn i Miljøparken. Virksomheten i lokalene bør fortsatt være næringsvirksomhet som ikke belaster naturen rundt.

- Verne Abildsømyra og Bjørnsenskogen, og få lagt disse områdene inn i Miljøparken.
- Bruke miljøvennlige materialer på kunstgressbanene i Miljøparken, og gå imot nye.

Byutvikling

Når det gjelder byutvikling og nye boligprosjekt ønsker de fortetting, men i alle prosjekter skal «menneskelig trivsel og miljø» være avgjørende. Videre skal man holde seg til «allerede regulerte areal» og «unngå ytterligere nedbygging av natur». Vi kan ikke forstå annet enn at dette betyr at boligbygging på Eterfabrikktomten ikke vil bli anbefalt. Bygninger som bærer lokalhistorie skal bevares og vernes, og dette må vi klart tolke dithen at både Eterfabrikken og Oppsal gård er reddet.

Ny bebyggelse skal også være «i harmoni med omkringliggende bygg». Boligbygging skal begrenses langs bekkedragene, og vi må gå ut fra at dette også gjelder langs de traseene der bekkeåpning kan være aktuelt.

Man ønsker «strengt miljø- og klimakrav i alle utbyggingssaker» og at «kommunale bygg med oppgraderingsbehov» skal rehabiliteres. Herunder nevnes Rektorboligen på Abildsø skole, og vi tar det for gitt at dette også gjelder Bakkehavn gård som har et skrikende behov for rehabilitering.

Manglerudtunnelen

Når det gjelder samferdsel fremgår det at E6 Oslo øst (Manglerudtunnelen) «må realiseres som et prosjekt som hverken øker biltrafikken eller veikapasiteten». Inntil videre fremstår dette noe kryptisk, men vi konstaterer at Byrådet (med de samme partiene) i ettertid har sagt at hele prosjektet nå er uaktuelt. Her er det åpenbart noe ulik oppfatning, noe som fikk BU-leder Kristin Sandaker (AP) til offentlig å karakterisere eget byråds vurdering som «Hårreisende, kunnskapsløst og ansvarsløst!» (Nordstrands Blad på nett 22. oktober 2019).

Andre partigrupper vil nok også slutte seg til mange av punktene, men det er betryggende at en flertallskonstellasjon på denne måten forplikter seg for kommende fireårsperiode. Østensjøvannets Venner applauderer og kommer til å minne dem om løftene så ofte vi kan.

1

2

- 1). Bekkedraget i Bjørnsenskogen er blant tilførselene til Østensjøvannet via Abildsømyra og Smedbergbekken.
- 2). Abildsømyra ønskes i Østensjøerklæringen å bli vernet og lagt inn i Miljøparken. Bildet er tatt fra Lambertseterveien mot nord, på broen over E6. Det er området bak gjerdet som i dag er Abildsømyra. Foto: 25.10.2019.

ENDELIG!

Storsatsning for Østensjøvannet

Oslo kommune la i høst frem forslag til ny forvaltningsplan for Østensjøvannet/ Østensjøområdet miljøpark. Planen er en erkjennelse av at det må en betydelig satsning til for å bevare natur- og kulturkvalitetene ved vannet. Målet skal nås ved hjelp av flere store nye grep som både skal bidra til statusheving og bedret forvaltning.

Amund Kveim

Ved Bølerbakkens utløp har besøkende fin sikt mot fuglelivet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 13.10.2019.

Gjeldende forvaltningsplan fra 2007 var også ambisøs, i hvert fall hva gjelder skjøtsel. Dessverre ble planen aldri behandlet politisk, og de mange planlagte tiltakene savnet finansiering. Denne gangen legges det opp til at planen skal vedtas av Bystyret og dette vil forplikte på en helt annen måte. Når planen nå er ute på høring, betyr det at den har vært inne til foreløpig politisk vurdering i Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel. Det betyr slett ikke at planen er vedtatt, men det er likevel en sterk føring

En visjon for Østensjøvannet

I planen som er utarbeidet av Multiconsult AS for Bymiljøetaten er det formulert en overordnet visjon:

«Østensjøområdet miljøpark skal bevares og videreføres som et verdifullt og levende natur-, kultur-, og rekreasjonsområde.

Miljøparken skal være et utstillingsvindu for Oslo kommunes politikk for bevaring og formidling av natur- og kulturverdier, og samtidig være et aktivt og attraktivt rekreasjonsområde. Det skal tilrettelegges for at økt bruk ikke forbruker eller forringer området.»

Trusler og utfordringer

De største truslene mot verneverdier og bruksinteresser i området er i dag (ikke prioritert rekkefølge):

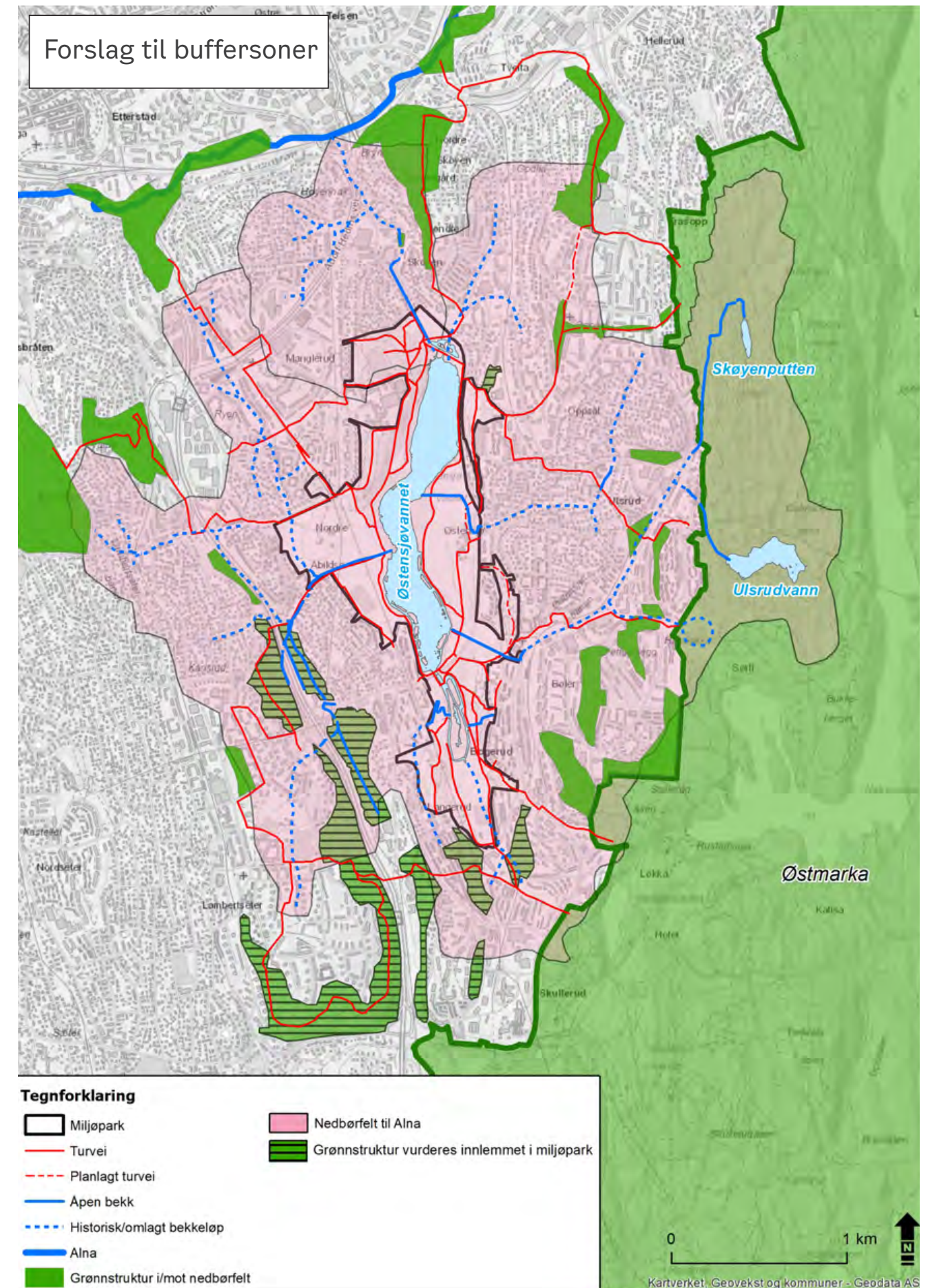
- Fragmentert forvaltningsansvar og mangel på øremerkede økonomiske midler til tiltak og skjøtsel som er avgjørende for å bevare og styrke områdets kvaliteter.
- Utbygging og tiltak i nærområder og nedbørfeltet som kan ha vesentlige konsekvenser for verneverdier og bruksinteresser innenfor miljøparken.
- Forurensning fra nedbørfeltet og

bunnsedimenter i Østensjøvannet som skader naturmangfoldet.

- Gjengroing av kulturlandskapet samt etablering og spredning av fremmede arter som truer det stedlige naturmangfoldet.
- Erosjon av bredder og våtmarksvegetasjon.
- Økt bruk av miljøparken til rekreasjon som medfører mer slitasje på natur og anlegg, samt forstyrrelse av fuglelivet.
- Konflikt mellom ulike verneverdier og bruksinteresser, herunder lokalisering av nye anlegg innenfor miljøparken.

Sentrale grep

- Opprettelse av et eget forvaltningsorgan i regi av Bymiljøetaten for miljøparken og avsetting av betydelige øremerkede økonomiske midler til skjøtsel og tiltak.
- Etablering av hensynssone for nedbørfeltet som sikrer at nye tiltak i nærområdet

Hele Østensjøvannets nedbørfelt (merket rosa) foreslås som hensynssone. De skraverte områdene foreslås vurdert innlemmet i Miljøparken. Dette burde også gjelde bl.a. områdene ved Skøyenåsen skole og langs Bølerbekken helt opp forbi Ulsrud T-banestasjon. Kilde: Høringsdokumentet til Forvaltningsplanen.

- vurderes med hensyn på miljøeffekten for miljøparken.*
- Ny reguleringsplan som innlemmer enkelte nærliggende naturområder i miljøparken og har bestemmelser som åpner for tiltak som gagnar både naturmangfold og rekreasjon, samt tydeliggjør verdier, aktivitet og utviklingsmuligheter i de ulike delområdene.*
- Etablere nytt våtmarkssenter ved Østensjøvannet for å øke befolkningens kunnskap om områdets naturverdier og miljøparkens status.*
- Fortsette kanaliseringen av ferdsl til hovedturveier og de viktigste publikum-områdene, samtidig som ferdsl i de mest sårbare områdene begrenses.*
- Videreføring av erosjonssikrings- og vannkvalitetstiltak.*
- Oppjustere og intensivere skjøtsels- og vedlikeholdsprogram for å ivareta definerte målsettinger.*

Bedre samordning

Det er mange aktører som på ulikt vis er involvert i arbeidet for Østensjøvannet. Fylkesmannen og Statens Naturoppsyn har ansvaret for reservatet. De kommunale etatene Bymiljøetaten, Vann- og avløpsetaten, Byantikvaren og Bydel Østensjø har sine delansvar, og i tillegg har vi de private eierne av Østensjø og Abildsø gård. Selv om det er etablert et Rådgivende utvalg for Østensjø-området Miljøpark som møtes en gang eller to i året, er det i praksis likevel bare Østensjøvannets Venner som har en helhetlige tilnærmingen til områdets mange utfordringene. Forvaltningen er i dag m.a.o. fragmentert, og det ene organet vet slett ikke alltid hva det andre gjør og ønsker.

Den nye planen legger derfor opp til et sentralt forvaltningsorgan som kan koordinere og styrke den samlede forvaltning. Vi forventer likevel at Østensjøvannets Venner også i fremtiden vil være et nødvendig og nyttig supplement til den offentlige innsatsen. Ikke minst kan foreningen mobilisere verdifull frivillig innsats, og vi står adskillig friere til å arbeide politisk for å nå våre mål.

Nytt våtmarkssenter - Miljøparkens fremtidige flaggskip

Kommunen ønsker også å bygge et nytt besøkssenter ved vannet. Østensjøvannets Venner driver i dag Besøkssenter våtmark Oslo på Bakkehavn gård (den ene av to avdelinger) med omfattende undervisning og åpne søndager for publikum. Bakkehavn ligger imidlertid lite tilgjengelig for de

mange som benytter turveiene rundt vannet, og lokalene er små og lite egnet til formålt. Et nytt senter skal etter planen:

- gi miljøparken et «flaggskip» og med dette en tydeligere identitet*
- nå flere med kunnskap som kan gi større respekt for vernebestemmelsene*
- etablere et sentralt samlingspunkt*
- modernisere lokalene slik at de er egnet for formålet*
- samordne daglig drift av miljøparken med undervisning og forskning*

Hvor et slikt nytt senter skal ligge er foreløpig ikke ferdig vurdert, men i planen drøftes flere alternativ, ved lekeplassen, sør for Abildsøfeltet og vest for Fugleskjulet. Et nytt senter ønskes velkommen, men det må ikke komme i konflikt med overordnede vernehensyn. Uansett vil en bygging av nytt senter også innebære en ny reguleringsplan for området.

Hensynssoner utenfor Miljøparken

Et betydelig problem har til nå vært at tiltak utenfor Miljøparkens grenser har vesentlig betydning for forholdene i selve Miljøparken. Et eksempel på det er at tilstøtende og nærliggende naturområder, grøntkorridorer og bekkedrag selvfølgelig er viktige ikke minst for det samlede biologiske mangfoldet. Bjørnsenskogen, Abildsømyra, natur-områdene på Eterfabrikken og Langerud gård m.m. er alle viktige og må sees i sammenheng med Østensjøvannet.

Det er derfor ønskelig å etablere brede hensynssoner rundt Miljøparken. Her må det være slik at man ved alle tiltak skal stille spørsmål om hva tiltaket kan bety for Miljøparken. Slike tiltak kan være alt fra store boligreguleringstiltak og byggesaker, salting og snødeponering, til utforming og drifting av idrettsanlegg.

Planen legger derfor opp til å innlemme en rekke naturområder i Miljøparken, bl.a. på begge sider av E6, på Rustad og på Langerud. Hensynssonen er tenkt å dekke hele Østensjøvannets nedbørsfelt. Dette betyr selvfølgelig ikke at hele dette store området er fredet, bare at alle tiltak skal vurderes opp mot konsekvenser for Miljøparken.

Utvidelse av reservatet

Planen peker også på mulighetene for å utvide selve reservatet, i første omgang naturområder øst for Abildsøfeltet og øst for Bogerudmyra. Dette er positivt, men etter vårt skjønn burde langt større områder

vurderes og inkluderes. Dette gjelder særlig områdene rundt Bølerbekken fra Østensjø-veien til Eterveien.

Skjøtsels- og tiltaksplan

Det forutsettes at planen følges opp med betydelige øremerkede midler. Som en vesentlig del av planen er det også utarbeidet egne skjøtsels- og tiltaksplaner. Blant de mange viktige forholdene som drøftes er hvorledes man skal forhindre at idrettsanleggene fortsetter å være forurensningskilder i form av gummigranulat fra kunstgressbaner. Videre vil Mercantile-feltet vest for Bogerudmyra bli tilbakeført til natur- og friområde, i tråd med gjeldende regulering.

Planen inneholder mange elementer, bl.a. ønskes det satt opp flere toaletter. Generell båndtvang skal gjelde i Miljøparken, men man skal også vurdere friområder for hund. Kunstgress med gummigranulat skal fases ut, og det skal skiltes bedre i området. Det skal også informeres bedre om hvorfor mating av fuglene er uheldig.

Veien videre

Planen ligger nå ute til høring, og Østensjøvannets Venner vil selvfølgelig komme med innspill. Det er all grunn til å anta at det politiske flertallet i Bystyret vil slutte seg til den. I Byrådets plattform heter det jo at de ønsker å «utvide og styrke vernet av Østensjøområdet miljøpark».

Kartskissen viser at Bakkehavn ligger et godt stykke fra vannet. Et senter nærmere der folk ferdes vil gi en bedre møteplass.

Nytt besøkssenter?

Siden 2012 har besøkssenteret vårt holdt til i nokså enkle lokaler litt bortgjemt på Bakkehavn gård sørvest for vannet. Kommunens forslag til ny forvaltningsplan for området åpner nå for å få etablert senteret i nye lokaler langt mer sentralt.

- 1). Planens alternativ «ved lekeplassen» er på kartskissen merket 1. Fra denne lokaliteten er det fritt utsyn over Østensjøvannet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 13.10.2019.
- 2). Alternativet «sør for Abildsøfeltet» er på kartskissen merket 2, og lokalisert i nærheten av rasteplassen. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 13.10.2019.

Besøkssenter våtmark Oslo på Bakkehavn

Senteret på Bakkehavn er en av Besøkssenter våtmark Oslos to avdelinger; det andre ligger på Fornebu. Her drives det på hverdager omfattende undervisningsvirksomhet der barnehager og skoleklasser tilbys en dag med opplevelser og undervisning i regi av våre dyktige veiledere. Lokalene på Bakkehavn benyttes oftest som klasserom før det bærer ut i naturen for å se nærmere på f.eks. fugl, planter, småkryp eller bunndyr. Bakkehavnområdet er velegnet for undervisning ettersom det ligger stille og avskjermet fra mye annen aktivitet. Lokalene er imidlertid alt for små, og har heller ikke såkalt universell tilpasning som gjør at f.eks. rullestolbrukere har lett adgang til klasserom og toalett. Mye tid medgår også til å komme seg ned til vannet med det utstyr som skal benyttes i undervisningen

I helgene er det oftest åpent for publikum med servering og ulike aktiviteter, i tillegg til at utstillingen vår er åpen. Mens det på turveien rundt vannet passerer rundt 250.000 mennesker årlig, er det bare noen ganske få som vet om hvor vi holder til og tar seg bryderiet med å følge stien opp til Bakkehavn gård og selve senteret. Besøkstallene har derfor til nå vært langt lavere enn ønskelig.

Kommunen ønsker nybygg

I forslag til ny forvaltningsplan for Østensjø-området foreslår Bymiljøetaten nå at det skal etableres et nytt senter. Dette skal kunne romme både undervisning, forvaltning, servering m.m. og det forutsettes at det kan legges slik til at det både er sentralt, lett synlig og tilgjengelig. Dette er noe vi virkelig

ønsker oss. Det vil gjøre det mulig for oss å formidle mer til flere om verdiene i området og hvordan vi må ta hensyn til det biologiske mangfoldet.

Det må være en selvfølgelig forutsetning at et slikt nytt senter ikke går på bekostning av naturverdier og at det faktisk bidrar til vern og øket forståelse for naturverdiene. Selve plasseringen blir derfor svært viktig. I planen nevnes tre alternativer, ved lekeplassen, sør for Abildsøfeltet og vest for Fugleskjulet, men det kan også finnes andre. Det er fordeler og ulemper ved alle tre alternativene, og det bør gjøres vurderinger av alt fra støy, adkomst, nærhet til kollektivtransport, parkeringsmuligheter, landskapsbildet og hvilken belastning selve aktiviteten ved senteret vil kunne medføre.

Kommunens ambisjoner er store. Man mener et nytt senter ikke bare skal være et naturlig samlingspunkt, men også være et «flaggskip» for miljøparken» og bidra til å gi den identitet. Østensjøvannets Venner er svært glad for initiativet og ønsker et nytt senter velkommen. Samtidig håper vi å bidra til at de overordnede vernehensynene blir styrende for både plassering, innhold og utforming.

I planen nevnes tre alternativer for plassering av et nytt Besøkssenter: ved lekeplassen merket 1, sør for Abildsøfeltet merket 2 og vest for Fugleskjulet merket 3. Kilde: Høringsdokumentet til Forvaltningsplanen.

Hettemåkene i Oslofjorden og Østensjøvannet

Hettemåkekolonien i Østensjøvannet - størst i Norge

Det første norske hekkefunnet av hettemåke ble gjort i 1867 i Rogaland. Etter dette var bestanden i Norge lenge liten, før den fikk veldig oppsving rundt 1980. På 1990-tallet var det 30 000 hekkende par i Norge. Etter dette begynte derimot bestandene å synke igjen mot dagens bestandsstørrelse på under 7000 hekkende par. Denne nedgangen har vært så rask at hekkemåka har blitt kategorisert som sårbar på den norske rødlista.

Tekst og foto: Sindre Molværsmyr

Hettemåker på øya rett ut for rasteplassen på vestsiden av Østensjøvannet. Viltkamera 26.04.2019, utplassert etter tillatelse av Fylkesmannen. Arrangert av Sindre Molværsmyr.

Bølervotten

Østensjø Husflidslag solgte garn og oppskrift til strikking av Bølervotten på Østensjø-dagen. Leder i husflidslaget Inger Hallan har laget mønster og modell med bydels-symbolet Don Quijote. Utfordringen om å lage en vatt for Østensjøvannet ble lansert, noe som Inger Hallan og Lise M. Johansen vil gå videre med. Skal det velges en sothøne eller stokkand? Vi får se hva som blir

resultatet. Hermed er altså oppfordringen til en strikkevott for Østensjøvannet presentert. Vi ser fram til resultatet!

Leder i Østensjø Husflidslag, Inger Halland, viser frem Bølervotten som nå kan få en oppfølger med votten for Østensjøvannet. Foto: Leif-Dan Birkemoe. 08.09.2019.

Største gjenværende kolonien i Norge

Østensjøvannet er i dag den største gjenværende kolonien i Norge med rundt 1000 hekkende par. Dette er en stor del av den gjenværende norske populasjonen, og dermed er Østensjøvannet en svært viktig lokalitet for hettemåkene i Norge.

Droner viktig hjelpemiddel

Sommeren 2018 gjennomførte jeg feltarbeid i forbindelse med masteroppgaven min ved Universitetet i Oslo. Målet med oppgaven

var å overvåke hettemåkekoloniene i Oslofjorden og få data på hekkesuksess i de forskjellige koloniene. I løpet av feltarbeidet ble de fleste koloniene i området rundt Oslo fotografert og kartlagt ukentlig ved hjelp av drone. Dette er en metode som har høstet en del skepsis med spørsmål om hvordan det vil påvirke fuglene. Det er viktig å presisere at selv om metoden fungerer godt og effektivt skaffer unike data fra sjøfuglkoloniene, er det likevel viktig å ha klare restriksjoner på bruk av droner i nærheten av fugler da de enkelt kan

forstyrre fuglene kraftig. Samtidig er det mye som tyder på at droner kan bli et viktig hjelpemiddel i fremtiden for å kartlegge kolonihykkende fugler, men flygningene bør gjøres i samråd med personer som er vant til å lese oppførselen til koloniene og vet når man må avbryte dem.

Svakere koloniforsvar

Ut i fra dronedatasettet som ble samlet sommeren 2018 viste det seg at en stor andel av reirforsøkene i Oslofjorden mislyktes, og at mange av parene etablerte et nytt reir

Øyene på vestsiden av Østensjøvannet var gjenstand for observasjon av hettemåkekoloniene i 2018 og 2019. Dronefoto 06.05.2018: Sindre Molværsmyr etter tillatelse av Fylkesmannen.

senere. Kun 18% av de 3000 fulgte reir-forsøkene produserte unger, mens resten ble predert (plyndret red.anm.) av store måker, kråker, rev eller grevling. Selv om den visuelle årsaken til dårlig hekkesuksess var mye predasjon, må man kunne anta at det finnes flere underliggende faktorer som førte til svakere koloniforsvar og dermed høyere predasjon. Svakere enn normalt koloniforsvar ble observert i felt flere ganger ved at predatorer som kråker og stormåker nesten uhindret kunne gå inn i koloniene og plukke egg eller unger.

Rev svømte ut og spiste hettemåkeunger

Det var rett nok veldig stor forskjell mellom kolonier hvor ofte dette ble observert, og på Østensjøvannet ble det observert få predasjonshendelser i felt. Derimot ble det dokumentert at en rev svømte ut og spiste hettemåkeunger på natta. Likevel produserte 40% av reirforsøkene på Østensjøvannet unger i 2018. Vi vet lite om detaljene i hva som styrer hekkesuksessen til koloniene, men både lokal mattilgang og kolonistørrelse er sannsynlige faktorer. Østensjø-

vannet er en svært rik innsjø med mye gressplener rundt, noe som bør gi nærhet til mat for hettemåkene selv i tørre år som 2018. Samtidig så vil større kolonier ha betydelig sterkere koloniforsvar gjennom at flere individer kan jobbe sammen for å jage vekk inntrengere. Begge disse to faktorene går i Østensjøvannets fordel, og kan forklare hvorfor kolonien her hadde noe høyere hekkesuksess enn resten av Oslofjorden.

Som en del av overvåkingen av Østensjøvannet ble det også benyttet viltkameraer for å følge med koloniene både

i 2018 og 2019. Det er blant annet her det ble observert at det var en rev som prederte unger i 2018.

Godt koloniforsvar

Selv om 40% av reirforsøkene i alle koloniene i Oslofjorden hadde vært vellykkede, er det fremdeles for lite for å opprettholde populasjonen av hettemåke. 2018 viser seg heldigvis å ha vært et veldig dårlig år. I 2019 var det noen færre par som gikk til hekking i Oslofjorden og på Østensjøvannet, men de fikk til gjengjeld frem betydelig flere unger. Flere av koloniene hadde et godt koloniforsvar, og stormåker og kråker ble umiddelbart jagd vekk. Bestanden trenger mange år minst like gode som 2019 for å opprettholde størrelsen. For å ha en sjanse til dette trenger koloniene ro, og store nok arealer til å kunne etablere kolonier med mange nok par til å holde unna de fleste predatorer. Østensjøvannet er et eksempel på en slik koloni, mens i Oslofjorden og store deler av Norge er slike arealer under sterkt press, både fra mennesker som bruker skjærgården og fra utbygning av strandsonen.

Hettemåkekoloni på østsiden av Østensjøvannet, på øya rett nord for Bølerbekkens utløp. Drone-foto 06.05.2018: Sindre Molværsmyr etter tillatelse av Fylkesmannen.

Skøyenåsen skolepaviljong

Ved skolestart i august 2019 ble skolepaviljongen på Skøyenåsen skole tatt i bruk. Dette er en midlertidig skolepaviljong med tre års leieperiode, slik det heter i prosjektdokumentene fra Undervisningsbygg. Det er etablert to klasserom samt lærerarbeidsplasser med nødvendige støttearealer. Bygget har fått universell utforming og oppført etter tekniske krav for skolebygninger. Det skal være 10. klasstrinn som primært skal bruke paviljongens klasserom. Beliggenheten er nord for skolebygget, ut mot ball og skateplassen. Prosjektering er i gang med den nye og permanente skolebygningen.

Skøyenåsen skolepaviljong ligger nord for skolebygget. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 25.09.2019.

Byrådets nye plattform

– konsekvenser for Østensjøområdet

Kommunevalget i september ga store utslag i størrelsen på de ulike partienes bystyregrupper. Samlet sett beholdt de rødgrønne makten, men styrkefordelingen mellom AP, SV og MDG ble betydelig endret og fortsatt er Byrådet avhengig av Rødt som støtteparti.

Amund Kveim

Tirsdag 12. oktober la de tre partiene frem sin felles plattform for de kommende fire årene. Med et svekket AP og et styrket MDG var det forventet at grønne verdier skulle komme enda tydeligere frem enn i forrige periode. Plattformen inneholdt derfor som ventet en rekke signaler som er positive for Østensjøvannet, men det var også saker vi savnet.

Utvidet og styrket vern

Det er svært gledelig å se at Byrådet ikke bare er opptatt av å verne Østensjøvannet, men at de vil utvide og styrke vernet. Dette punktet må sees i sammenheng med den ambisiøse Forvaltningsplanen for Østensjøområdet Miljøpark som senere ble lagt ut til høring. Denne var selvfølgelig kjent for byrådspartiene på dette tidspunkt. Videre vil man gjenåpne elve- og bekkeløp. Vi håper dette vil gjelde Bølerbekken, Rustadbekken, Godliabekken og Østensjøbekken.

Nei til Manglerudtunnelen

For oss som har pekt på at E6 Oslo øst (Manglerudtunnelen) har mange svært negative konsekvenser for Østensjøområdet dersom prosjektet blir realisert, er det gledelig av dette avvises av Byrådet. Som kjent vil prosjektet gjøre dype inngrep i Østensjøvannets buffersoner Abildsømyra og Bjørnsenskogen. Videre vil plasseringen av luftetårn (slik som nederst i Lodalen) påføre vårt område betydelig lokal luftforurensning. Byrådets argument er imidlertid at slike store prosjekter, som dette og E18 Vestkorridoren, generelt bidrar til økt biltrafikk og klimagassutslipp. Byrådet vil i stedet satse på strakstiltak langs E6 i form av

bedre støyskjerming, lavere fartsgrense og planting av flere trær. Vi har stor forståelse for de plagene E6 medfører for naboer på Manglerud i form av støv og støy, men for Østensjøvannet er skrinlegging av planene gode nyheter.

Utfasing av kunstgress med gummigranulat

En annen gladnyhet er for oss at Byrådet endelig har tatt inn over seg at det er uakseptabelt å fortsette med kunstgressbaner med gummigranulat. Vi har forståelse for at idretten ønsker samme banekvalitet som andre steder, men gummigranulat på avveie er et betydelig problem. Dette kan man ikke lukke øynene for, særlig ikke i nærheten av vassdrag og verdifulle naturområder.

Byrådet vil fra nå av kun akseptere nye baner laget av miljøvennlige materialer. Ved dagens baner skal det innføres tiltak som begrenser spredning, og alle rehabiliteringer skal inntil videre stilles i bero. Det skal utarbeides en egen plan for helt å fase ut bruken av gummigranulat. Man ønsker også å unngå bruk av gummi- og plastdekke i barnehager og lekeplasser.

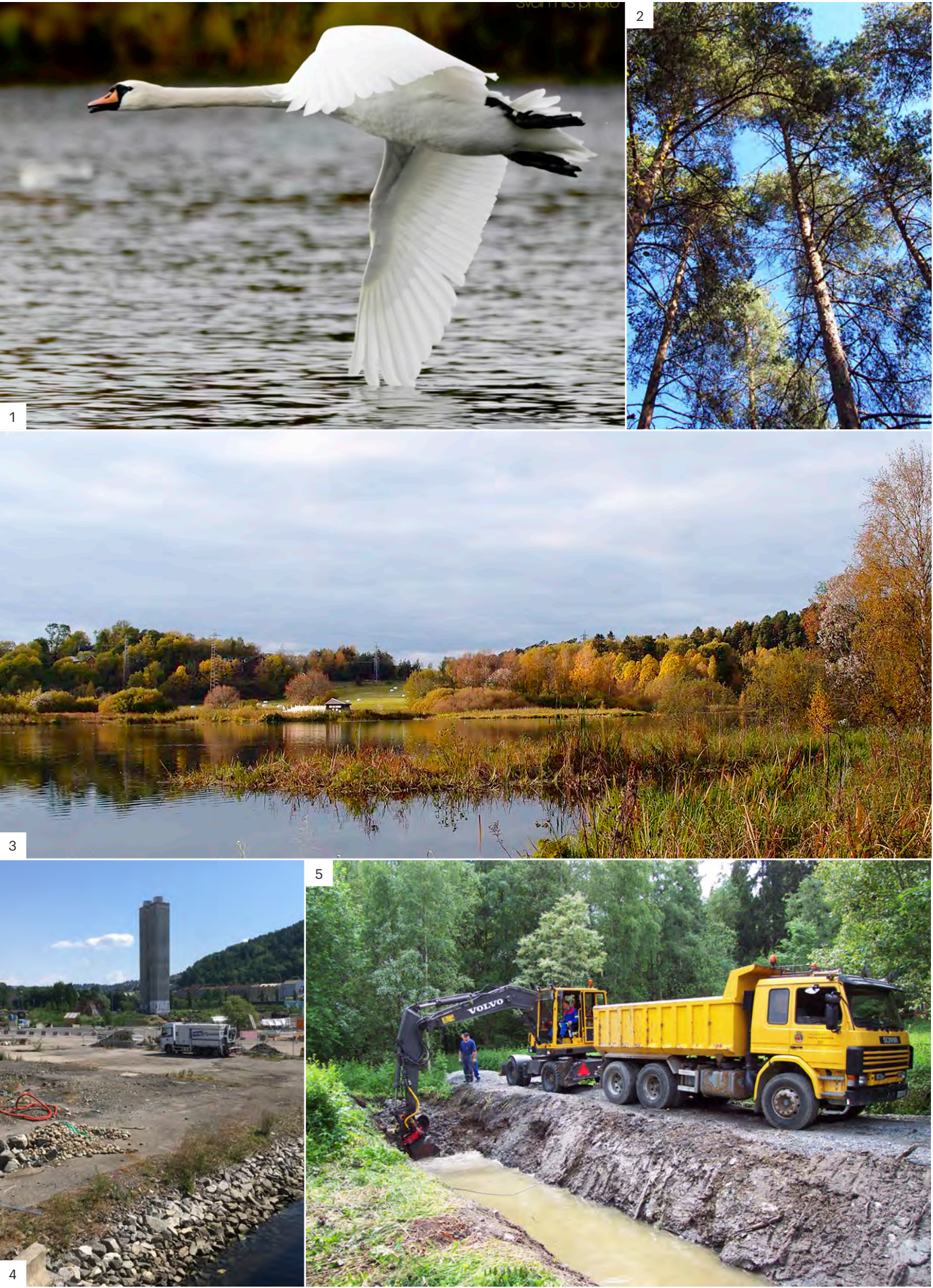
Byutvikling

Vi har bak oss en fireårsperiode som har vært preget av mye debatt om overdimensjonerte boligutbyggingsprosjekter i utakt med omgivelsene og folks ønsker. Både de nye partiprogrammene og uttalelser i valgkampen har pekt klart i retning av mer hensyntaking og moderasjon, ikke minst i vår bydel. AP skriver f.eks. i sitt lokalprogram for Østensjø bydel at nye prosjekter må være «i harmoni med omkringliggende bebyggelse»

og at områders særpreg skal ivaretas. Vi kan ikke forstå dette annerledes enn at blokkutbygging på f.eks. Eterfabrikktomten er uaktuelt for AP, og det er det sikkert for MDG, SV og Rødt også. Vi hadde derfor forventet at dette kom tydeligere frem av den nye plattformen selv om det der riktignok heter at det skal tas «vare på lokalt særpreg» og at man skal «ta vare på og styrke grøntområder».

Byrådet har også denne gang store ambisjoner når det gjelder bærekraft og klimatiltak. Det er fint, men vi skulle ønske at natur- og miljøprofilen var tydeligere. Gledelig er det likevel at Byrådet er krystallklare når det gjelder håndheving av byggeforbud i 20-metersbeltet langs Oslos hovedvassdrag og 12-metersbeltet langs sidebekker. Vi skulle imidlertid ønsket at de hadde husket å presisere at dette selvfølgelig også gjelder langs rørlagte bekker med åpningspotensiale.

- 1). En svane seiler over vannflaten. Foto: Svein Walther Hiis, 12.10.2019.
- 2). Bjørnsenskogen har vekstkraftig furuskog. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 3.09.2002.
- 3). Plattformen inneholdt som ventet en rekke signaler som er positive for Østensjøvannet. Vi ser over til Fugleskjulet på vestsiden av vannet. Foto: Svein Walther Hiis, 5.10.2019.
- 4). Luftetårnet i Lodalen er gigantisk og noe tilsvarende ved Østensjøvannet er ikke ønskelig. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 2.06.2018.
- 5). Gjenåpning av Østensjøbekken ved Rognerudbakken 24. juni 2002. Det er flere strekninger som kan gjenåpnes. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Fuglenes dag i vind og sol

Fuglenes dag ved Østensjøvannet søndag 26. mai var et samarbeid mellom Norsk Ornitologisk Forening, Østensjøvannets Venner og Østensjø Husflidslag. Noen hundre fremmøtte i løpet av dagen sørget for god stemning under de mange aktivitetene. Teltet der foredragene ble holdt var uten tak, tatt av vinden ved arrangementets start. Bare stativet sto igjen. Fuglenes dag blir årlig markert over hele landet, siste helg i mai.

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Noen hundre fremmøtte i løpet av dagen sørget for god stemning under de mange aktivitetene på sletta sørvest for fugleskjulet på vestsiden av Østensjøvannet.

Ringmerking av fugl

Foredraget om ringmerking av fugl av Trygve Danbolt Øygard fra Oslo og Akershus (OA) ringmerkingsgruppe ble avsluttet med en konkurranse. En ring ble vist frem der det gjaldt å gjette hvilken fugl den hadde tilhørt. Tilhørerne fikk vite at den var funnet død etter å ha kollidert med en speilglassrute i Bærum. Ringen var merket Riksmuseet i Stockholm. Det ble en vanskelig nøtt med mange forslag som til slutt endte med at en av tilhørerne svarte korrekt, vandrefalk.

En oppfordring fra foredragsholderen: Når noen finner en død fugl som er merket er det viktig å rapportere informasjonen til: <http://stavangermuseum.no/ringmerkingscentralen>.

Om dialekter i fuglesang

Håkan Billing fra Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus spilte av sangen til en rekke fugler og kommenterte duers rytme, svartrostens mørke fløytoner, blåmeisens mønster og kjøttmeisens dialekter for å nevne noen. I urbane strøk synger

kjøttmeisen ikke på samme måte som i skogen, fortalte han. Dette ble forklart med at akustikken er forskjellig i by og skog. Det er hannene som synger. De forsøker å holde andre hanner unna i hekkesesongen. Kjøttmeisen med de lekreste sangene får de fineste hunnene.

Amund Kveim avsluttet sitt foredrag med å snakke om fremmede arter. Han holdt frem et individ av russekål, plukket rett i nærheten. Det er en plante vi forsøker å utrydde i miljøparken.

1

- 1). Trygve Danbolt Øygard viser frem ringen som Håkan Billing, leder i Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus, peker på.
- 2). Ringen som vandrefalken hadde rundt beinet da den døde.

2

Miljøprisen 2019 til Nøklevann skole

Ved en markering på Nøklevann skole fredag 18. oktober ble Miljøprisen 2019 overrakt to elevrepresentanter fra klasse 5A og 5B (i forrige skoleår 4A og 4B) for fremragende innsats under Rusken-aksjonen våren 2019. Prisen har to utmerkelser, diplom og vandrepris.

Leif-Dan Birkemoe

Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner, fortalte elevene at det går en bekk, lagt i rør, fra området ved skolen, via Bølerbekken ut i Østensjøvannet. Kastes det søppel ved skolen kan det gjennom avløp renne til bekken og ende opp i Østensjøvannet. Amund viste bilde av den øverste del av en Smoothieflaske. Fjernes korken, sitter det en liten ring igjen som lett kan spres i naturen. Slike ringer har noen stökkender klart å få rundt nebbet med den følge at de ikke får spist. Flere bilder ble vist av ender med ring rundt nebb og hals. Oppdager vi slike fugler, blir de fanget og ringen klippet av. Derfor er det veldig viktig at dere ikke kaster plast i naturen. Jobben med å plukke opp søppel rundt Østensjøvannet er veldig viktig. Av alle skolene rundt Østensjøvannet som var med i Rusken-aksjonen i år, var dere de flinkeste, kunne Amund meddele.

Rusken-generalen Jenny Krohn fra Oslo kommune understreket hvor viktig arbeid

elevene hadde gjort. – Det som dere gjør her ved Nøklevann skole, gjøres også rundt i hele verden, uttalte hun. Nå er dere ambassadører for å holde naturen ren for søppel. Fortsett derfor med å rydde! Erik Album mottok vandreprisen og Sara Salihaj diplommet på vegne av klassene. Rektor Gro Anita Carlsen var glad for at elvene hadde bidratt og at klassene gjorde en bra jobb!

Østensjøvannets Venner gratulerer!

Miljøprisen 2019 utdelt til Nøklevann skole 18. oktober. Fra venstre rektor Gro Anita Carlsen, Rusken-generalen fra Oslo kommune Jenny Kronh og styreleder i Østensjøvannets Venner, Amund Kveim. Lise M. Johansen er den lokale Ruskenansvarlige i Østensjøvannets Venner. Foran Erik (10) med vandreprisen og Sara (10) med diplommet.

Beitedyrene sommeren 2019

– kalver på Bakkehavnbeitet

Mens fjorårets sommer var varm og ekstremt tørr, har været denne sommeren vært variabelt med til dels kraftig vind og mye regn. Om kvelden 26. juni opplevde vi et voldsomt uvær med meget kraftig vind og styrtregn. Også senere på sommeren har det vært perioder med svært kraftig regn. På Bakkehavn har dette ikke gitt problemer, men på beitet på Bekkasinmyra har vannet i perioder stått ganske høyt.

Tekst Tore Nesbakken. Foto Leif-Dan Birkemoe

Bakkehavn

Etter 11 år med sauer på Bakkehavnbeitet var det i år tid for et «scene-skifte». Søndag 19. mai ankom 7 kalver til beitet. Kalvene kom fra Lise Hartvigsen på Søndre Nesgutu gård i Nittedal, det vil si fra samme eier som i alle år har levert sauer til beitet. Kalvene var i alderen 5 til 15 måneder og av forskjellige raser, blant annet Skotsk høylandsfe og Hereford. Alle kalvene hadde navn. Navnene var Guella (sort kalv med hvitt hode), Tjorven og Ferdinand (begge sorte), Buste (eneste av kalvene med horn), Paulius (brun med hvitt hode), Cream Fresh (lys) og Sjoko (mørkebrun).

De sju kalvene har oppført seg eksemplarisk i all slags vær og gjort en meget god jobb. Beitet på Bakkehavn er nå i en bedre forfatning enn det har vært i nyere tid. For barna i Havnehagan barnehage, og også for besøkende på Besøkssenter Våtmark Oslo, har kalvene vært et populært innslag. Ikke minst på Østensjødagen da Lise sammen med hunden Bløff demonstrerte hvordan en gjeterhund samler inn kalver. Dagen etter Østensjødagen, mandag 9. september, ble kalvene hentet hjem til Nittedal. De hadde nok likt seg godt på beitet for det var litt av et

styr å få de inn i vogna som skulle frakte dem hjem, men til slutt var alle på plass. Takk til Lise for lån av kalvene og vi ønsker dem gjerne tilbake i 2020.

Bekkasinmyra

Etter noen år med kyr var 2018 første år med sauer på Bekkasinmyra. Konklusjonen etter 2018-sesongen var at forsøket med sau bare var delvis vellykket. Høymol og mjødurt, som dominerer store deler av beitet, sto fortsatt høy etter sommeren. I fjor var det i alt 8 dyr på beitet og de ankom 2. juni. I år sørget vi for å få sauene tidligere på plass og i et større antall. 19. mai ankom eieren, Roy Holt fra Bogstad gård, med 12 dyr og senere samme uke kom ytterligere 6 dyr, slik at det gjennom mesteparten av sesongen har vært 18 dyr på beitet. Med hjelp fra gjeterhunden Aro hentet Roy inn sauene 14. september, dvs. en beitesesong på nesten 4 måneder. Dette ser ut til å ha gitt de resultater vi har håpet på – mjødurten har vært holdt i sjakk. Den kommer nok igjen neste år, men enda et år med sau vil forhåpentlig få bestanden ned på et akseptabelt nivå. Deretter kan vi vurdere vekskelskifte med storfe.

Takk til Roy for lån av sauene.

Som nevnt innledningsvis har sommerens vær skapt visse problemer på Bekkasinmyra. Under det kraftige uværet 26. juni blåste trær nær turveien overende og ble liggende over gjerdet og inn på turveien. Både da og ved senere regnskyll har enda vært meget våt og deler av beitet har i perioder vært utilgjengelig for sauene. Allikevel, det har vært nok mat for dyrene gjennom sesongen.

Til slutt en oppfordring til hundeeiere. Sauene beiter ofte langs gjerdet og kan da stikke hodet gjennom åpninger i gjerdet for å få tak i gress på utsiden. En hund kan da glefse til uten at eieren rekker å reagere. Derfor, hvis du ser at sauene beiter, eller har lagt seg ned, tett inntil gjerdet, sørg da for å holde hunden i god avstand fra gjerdet.

- 1). De sju kalvene har oppført seg eksemplarisk i all slags vær og gjort en meget god jobb. Beitet på Bakkehavn er nå i en bedre forfatning enn det noensinne har vært i nyere tid. Bildet er fra ankomstdagen 19. mai 2019.
- 2). Sauene på Bekkasinmyra beitet ofte langs gjerdet til turveien, noe som gledet folk i alle aldre. Foto 19. mai 2019.

Alna-elven må reddes

Østensjøvannet hører med til Alna-vassdraget der Østensjøbekken er sidebekk til Alna-elven. I høringsuttalelsen til Kommunedelplan for Alna miljøpark (KDP-18), vedtatt i 2013, var Østensjøvannets Venner en tydelig bidragsyter. Ikke minst er det viktig å få gjennomført en skikkelig forbindelse mellom Alna miljøpark og Østensjøområdet miljøpark. Byrådsplattformen for 2019-2023 gir håp om ny kraft i forvaltningen av Alna-elven.

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Et innlegg i Dagsavisen i november 2018, av Vidar Berget, Alnaelvas Venner, Per Østvold, Oslo Elveforum, Gjermund Andersen, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, og Christian Steel, Sabima, etter at 5000 liter olje rant ut i Alnaelva fra Bring på Alfaset midt i Groruddalen, ble en vekker for politikerne. I mai fant det sted et utslipp av fyringsolje og i november utslipp av dieselolje. Totalt i 2018 rant rundt 50.000 liter olje ut i elva og videre i fjorden. To utslipp med avløpsvann og radioaktivt materiale var kontrollerte utslipp med tillatelser fra miljømyndigheter, men det er ingen tvil om at belastningen på Oslos lengste elv var for stor.

Tilstanden i Alnaelva er svært dårlig

På oppdrag av Oslo kommune utførte Norsk institutt for vannforskning (NIVA) miljø-overvåking av Alnaelva. Med basis i denne har mesteparten av elvas miljøstatus blitt klassifisert som «svært dårlig», i henhold til det europeiske klassifiseringssystem som brukes for vanddirektivet. Selv i naturskjønne Svartdalen, der Alnaelva stuper fra Groruddalsflaten ned mot Indre Oslofjord, er miljøtilstanden svært dårlig. Dette er ikke overraskende. Til tross for en del tiltak de seneste årene er trykket på Alna-elven og dens sidebekker fortsatt uakseptabelt høyt.

Det ble også oppsummert hva som har vært vedtatt:

- Alnaelva fikk en egen kommunedelplan i 2013 med miljøfokus.
- Kommunen har vedtatt en overvannstrategi i 2013 og prinsipper for gjenåpning av elver og bekker i 2015.
- Mange andre tiltak finnes i tiltaksplanen for å oppfylle miljømålene i vanddirektivet fra 2015.

Konklusjonen var klar: Alnaelva er et vassdrag som fortjener mye større politisk oppmerksomhet og handlingskraft enn det har fått til nå.

Selv i naturskjønne Svartdalen, der Alnaelva stuper fra Groruddalsflaten ned mot Indre Oslofjord, er miljøtilstanden svært dårlig. Foto: 26.06.2019.

«Vi vil redde Alna-elven»

Etter innlegget i november 2018 kom det et tilsvarende fra byråd for miljø og samferdsel Lan Marie Nguyen Berg i et innlegg i Dagsavisen med overskriften: *Vi vil redde Alna-elven*, hvor hun ber Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Alnaelvas Venner, Oslo Elveforum, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus og Sabima om en visjonær plan for å ta vare på Alnaelva. «Jeg støtter ønsket om en styrket forvaltning av Alnaelva fullt og helt. Jeg vil at alle elvene i Oslo skal ha god vannkvalitet og et rikt biologisk mangfold. Elvene er viktige som rekreasjonsområder for alle oss som bor i byen, og bidrar til håndtering av overflatevann ved ekstremnedbør og flom. På grunn av klimaendringer blir dette stadig viktigere».

Partene som hadde tatt initiativet ble innkalt til møte med byråden i desember 2018 for å drøfte hvordan forvaltningen av Alnaelven kan styrkes. «På den måten kan vi sikre at vi iverksetter de riktige og nødvendige tiltakene i årene fremover for å ta vare på denne viktige kilden til biologisk mangfold og naturglede i byen», heter det fra byråden.

Redningsplaner underveis

I Byrådsplattformen 2019-2023, offentliggjort 22. oktober, ble det fastslått at Byrådet vil utvide og styrke vernet av Østensjøområdet miljøpark, Akerselva miljøpark, utrede opprettelse av Ljanselva miljøpark og lage en handlingsplan for realisering av Alnaelva miljøpark.

Oslo Elveforum fikk omtrent samtidig, på svært kort varsel, invitasjon til å delta i en referansegruppe for «kunnskaps- og mulighetsstudie for å forbedre miljøtilstanden i Alnaelva». Arbeidet startet allerede i slutten av oktober der både Alnaelvas Venner og Oslo Elveforum er medlemmer.

Per Østberg, leder i Oslo Elveforum, fremhever det slik: - Nå har vi fått uttelling fordi vi har vært aktive og pågående.

Risten nederst i Svartdalen samler opp mye skrot. Det vi ikke ser, er langt verre. Foto: 26.06.2019

Trafikksikring – nedsatt fart og dumper i Østensjøveien

Tekst og Foto: Leif-Dan Birkemoe

Kryssing av Østensjøveien fra parkeringsplassen over til Østensjøvannet ble i august 2019 bedre sikret ved innføring av 40 km/t fartsgrense fra 75 meter nord for fotgjengerfeltet og med samme fartsgrense helt frem til Abildsøkrysset. I tillegg er det blitt bedre merking og bygget dumper. Nye skilt er også kommet opp.

Da den pelete gangveien sørover ble stengt og senere fjernet økte ferdsselen over Østensjøveien på dette krysningsstedet. Ideelt sett burde det vært en undergang, noe som neppe er aktuelt på kort sikt. Anlegg av en ny pelet gangvei vil virke positivt på trafikkavviklingen, men om det er et reelt alternativ må nok utredes. Uavhengig av nye tiltak burde det være hastighet på 30 km/t slik det er i soner rundt skoler. Det er mange barn som her krysser Østensjøveien til lekeplassen på motsatt side.

Separeringen mellom biler og fotgjengere er løst på den måten at fotgjengerfeltet i Østensjøveien er anlagt ved siden av innkjøringen til parkeringsplassen. Likevel opplever vi enkelte konflikter mellom biler og fotgjengere. En løsning kan være to forskjellige adkomster.

Det er nå ingen tvil om hvor fotgjengere skal passere over Østensjøveien. Likevel opplever vi enkelte konflikter mellom biler og fotgjengere. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 29.09.2019.

Fra politisk hold har det vært jobbet mye med trafikksikring etter at bydelens trafikkplan ble lansert i 2015. Særlig i

tilknytning til skoleveier, men også bedre og sikrere trafikkavvikling til og fra Østensjøvannet.

- 1). Haakon Smith på høylasset i Akersgata. Turen gikk fra Østensjø gård til byvekta på Ankertorget. Derfra til kjøper av høyet. Vognmenn og meierier tok mye høy. Bildet er tatt i 1954. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder. Bilde-nr B20030149.
- 2). Bjørn Johansen på kneet til gårdsgutten Lars Kristensen på Nordre Østensjø som kalte seg agronom. Hunden Peik tilhørte Ditlef Smith på Søndre Østensjø. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder. Bilde-nr. B20180150.
- 3). Slåttefolk på Østensjø gård. Fra venstre Haakon Smith. Midt i bildet Eugen Johansen. Helt til høyre Alquist. De andre er innleide slåttefolk. Bildet er tatt 1937-1939. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder. Bilde-nr. B20180149.
- 4). Bjørn Johansen f. 1933, på ski ned låvebrua på Nordre Østensjø. Skidressen var strikket av Borghild Tveter (1873-1965), den eldste av «frøknene» på Østensjø. Familien Johansen bodde i drengestua på Østensjø gård fra 1936 – 1946. Bildet er tatt ca. 1937. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder. Bilde-nr. B20180146.

bedre oksygenforhold. Etter at fangsten var sikret, dro de til byen for å selge fisken.

En annen metode for å fiske, men da om sommeren, var å kaste små sprengladninger de kalte for «Sprengköpfer» på 200 gram ut i vannet for å drepe fisk, som deretter fløt opp og lett kunne plukkes opp av vannet. Det var i 1941/42, mente Bjørn.

Leting etter granatsplinter på isen var alltid spennende. Ved luftangrep skjøt tyskerne opp sporlysgrenater om natten. Splintene fra granatene falt jo ned over alt. Om vinteren var det lett å finne de på isen. -Jeg hadde splintsamlingen lenge, men nå vet jeg ikke hvor de er blitt av, kommenterte Bjørn.

Ble det skåret is på Østensjøvannet? Ja, is ble brakt til gården av folk som drev med isskjæring. Isen ble levert og lagret i ishuset som lå mellom stabburet på Nordre og låven på Søndre. Bjørn pekte ivrig på hvor ishuset hadde stått, noen meter øst for stallen der møkka ble tatt ut.

Vi spør Bjørn om det hendte han badet i Østensjøvannet. Det ble det lite av fordi det var så mye gress og myr som gjorde det vanskelig å komme uti. Mot slutten av min tid på Østensjø fikk jeg kano til bruk på vannet. Ellers fisket vi fra isen. Sammenlignet med i dag synes jeg det var lite fugl ved vannet.

Landminer på Østensjø gård

Vi spør Bjørn om tyskerne hadde noen form for anlegg på Østensjø gård. Ja, på Hestehavna som lå i skauen mot Bøler, der var det en liten inngjerdet leir med 3-4 brakker, hvorav den ene var spisebrakke. Området rundt var

minelagt. Det gikk vakter i leiren døgnet rundt. Vi ber om litt nærmere forklaring. -Står du med ryggen mot stabburet på Søndre og ser over mot Smiejordet, lå den over skaukanten rett på den andre siden. Leiren hadde inngang fra Bølerveien, men vi kunne ikke se leiren fra Østensjø gård. Jeg kjente en som etter krigen kjøpte en av brakkene og bodde der. Bjørn fortalte at kun en bikkje, buhunden til hun som var bestyrer på Oppsal velhus, ble drept av en mine da den forvillet seg inn på området. Dette kan forklare oppslaget i Aftenposten 6. juni 1945 fra Distriktskommando Østlandet, datert Akershus festning 2. juni 1945 med advarsel om landminer i Aker. Oppslaget forteller at det er ca. 20 steder i Aker med landminer som skal ryddes, deri blant på «Østensjø Gård, Østensjø». Det var jo tyskerne selv som fikk den ryddejobben, bemerket Bjørn.

Høyet ble kjørt til byvekta

Det var mest høy som ble produsert på Østensjø gård i Bjørns tid. Bare litt korn. Ett år var det utrolig mye høy som hang på hesjene, helt fullt på Nordjordet og Nordflaen. Høylassene gikk fra gården til byvekta på Ankertorget og derfra til kjøper av høyet. Vognmenn og meierier tok mye høy, husker Bjørn. Det var tre hester på gården, og traktor ble anskaffet rett etter krigen. Men først måtte de som skulle kjøre den på traktorkurs.

Det var i min tid 8 kuer i fjøset på Nordre, kan Bjørn fortelle. Fjøset på Søndre var revet tidligere. Under krigen ble det kjøpt cellulose til kuene som tilleggsfôr.

Dukkehuset til «frøknene»

Til «frøknene» bygget faren Haakon Tveter et dukkehus, da de var småjenter. -Jeg husker at det sto ved veikanten vis av vis stabburet på Nordre. Bjørn ser godt etter om han kan finne noen rester. Her hadde også han lekt som barn. Under krigen feiret vi barna 17. mai i dukkestua, forteller han med ettertanke.

Hadde dere barna hoppbakke i nærheten? Ja, i skråningen over Smiejordet var det hoppbakke. Der brakk jeg beinet, forteller Bjørn og tar seg på leggen.

Jordstykker med navn

Bjørn brukte ofte navn på jordstykkene når han skulle angi sted. Navn som Haakon Tveter i sin tid var nøye med å bruke på den store gården. Noen navn er enkle, mens andre kan være litt kryptiske. Et slikt navn er Koksjordet som ligger ned mot Østensjøvannet. Hva kan det bety?

Nei, det kan jeg ikke erindre noe om, svarte Bjørn. Faktisk har jeg også lurt på det navnet. Vi forteller at i fjor ved omlegging av turveien, ble det funnet kullbiter og takstein på området nedenfor Koksjordet. Kan det ha vært en smie der? Det kan godt tenkes, mener Bjørn. På min tid var det ingen smed på gården, den tidligere smeden gikk under navnet «Ole husmann». Tidligere ble det ofte brukt tråkkesmier for å kunne reparere redskap på jordet, uten å behøve å gå den lange veien til smia på gården.

Litt underlig kan Bjørn ikke huske at «Bekkasinmyra» ble brukt, et navn vi i dag er vel kjent med. Heller ikke «Huldreberget» vekker assosiasjoner. «Lundbakken», et navn på jordstykket nedenfor «Ormelunden», må nok sees som en forlengelse av «lunden» i «Ormelunden», mente Bjørn.

Det bodde mye folk på både Nordre og Søndre under krigen.

«Frøknene» bodde på Nordre Østensjø. I alle fall når de var hjemme.

Under krigen bodde det en legefamilie Lorang på Nordre med barnebarna Anne og Olai. Foreldrene hadde flyktet til Sverige.

På Søndre Østensjø bodde Agnes Smith med mann. Her bodde også familien Høvde pluss Ditlef Smith, bror til Haakon Smith. Inge Fahlstrøm, sønn av disponent Fahlstrøm på Eterfabrikken, bodde her også. Åse og Pelle Kjeserud hjalp til på gården. Jeg lekte med barna deres, Ranveig og Arvid.

Etter en to timer lang rusletur takker vi for mange nye inntrykk og langt bedre forståelse om forholdet på gården. Utrolig hva Bjørn husket fra livet på Østensjø for 75 år siden. Stor takk til Bjørn!

Tveter-familien på Østensjø gård

Halvor Tveter (1807-1875) gift med Nikoline f. Holtsmark (1810-1883).
Haakon Tveter (1844-1930) gift 1872 med Agnes f. Rotnes (1848-1924). Paret fikk 6 barn:
Borghild Nikoline (1873-1965) ugift
Haldis Andrea (1875-1963) ugift
Agnes (Nisken) (1877-1971) gift med Simon Smith (bergingeniør og oberstløytnant)
Dagny Laura (1879-1904) ugift
Valborg Julie (1881-1954) ugift
Aagot Thora (1883-1972) ugift
Det var de ugifte Tveter-døtrene som ble kaldt «frøknene».

Agnes gift med Simon Smith fikk 5 barn:
Dagny (1905-1927) ugift
Haakon (1907-1985) ugift. Ansvarlig for gårdsdriften, godt administrert av tanten Aagot.
Ditlef (1909-1991) gift med Kirsten
Agnes (1911-1958) gift med Carl (Calle) Høvde (1905-1993)
Anne Margrethe (1920-2007) gift med Bjarne Møkleby (1910-1977)
Østensjø gård var i Tveter-familiens eie i 160 år fra 1837 til 1997.

Kilder: Ragnhild Magnussen, websiden ostensjovannet.no med Østensjø gårds historie, folketellinger, kirkebøker og avisartikler.

«Grønn kommune-nettverket»

Teskt Amund Kveim, foto Kristin Sandaker

En stor delegasjon fra ulike etater i kommunen besøkte onsdag 18. september Besøksenter våtmark Oslo på Bakkehavn gård ved Østensjøvannet. De fremmøtte fikk en orientering om senterets funksjon og mange aktiviteter, samt en gjennomgang av natur- og kulturverdiene ved Østensjøvannet. Østensjøvannets Venner trakterte dem med frukt, kaffe og nystekte sveler. Besøket ble avsluttet med en tur ned til vannet ved Bølerbekkens utløp.

Delegasjonen har tatt oppstilling foran Besøksenter våtmark Oslo på Bakkehavn.

Rydding etter rotvelt

Mange trær og greiner brakk under stormen onsdag 26. juni. Langs turveien over Manglerud var det flere trær som sperret fremkomsten. Rotvelt var det flere av.

Dugnadsgjengen i Østensjøvannets Venner hjalp til på Abildsø gård 20. august med å kutte opp trær som var falt ned i stormen.

Rotvelten, som omfattet en gruppe trær, måtte håndteres med stor forsiktighet. Stammene ble kuttet opp og kvist fjernet. Det var med små marginer gruppen av trær gikk klar av bygninger og ledninger, noe som ble tydelig etter hvert som stammene ble fristilt.

Stammene ble kuttet opp, vel vitende om at treet kunne vippe tilbake til der det sto før stormen. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Stormen delte «Gamleasken» på Abildsø gård

Den største og eldste asken på Abildsø gård ble delt i to under stormen onsdag 26. juni 2019. Hvordan kunne det være mulig at asken som hadde stått i mot all slags vær i flere hundre år plutselig ble halvert en midtsommerdag?

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Stor trekrone

Forklaringen er trolig at trekronen var blitt stor samtidig som vindretningen de få minuttene stormen varte, var meget ugunstig for treet. I Sothøna nr.47, november 2014, hadde vi en lengre artikkel om «Gamleasken» på Abildsø gård med referanse til hva kjennere av asketrær mente om vekst og alder. Ask blir vanligvis ikke mer enn 200-300 år, men trær som jevnlig skjæres tilbake ved f.eks. styving, vil på flere måter bli preget av dette. Hovedstammen på slike trær holdes gjerne nede i en høyde av 4-6 meter, mens omkretsen jevnt og sikkert øker over tid. Trekronen består av yngre greiner, og alderen på disse avhenger av graden av styvingene, skriver professor Dagfinn Moe ved Universitetet i Bergen i 1999. Om en på denne måten jevnlig begrenser trekronen, vil rotsystemet tilpasse seg dette, og derved ha et redusert omfang. Et praktisk resultat av jevnlig styving er at vinden sjelden får tak i slike trær. De er i mindre grad utsatt for greinbrekk og rotvelt, og kan på denne måten oppnå en vesentlig høyere alder enn fritt voksende trær.

Ujevn tilbakeskjæring

Onsdag 27. august gikk dugnadsgjengen i Østensjøvannets Venner i gang med å rydde vekk deler av nedfallet ved å sage opp de store greinene. Da ble det mulighet til å telle årringer på greinene 4-5 meter over hovedstammen og angi året for siste styving. På en grein ble det talt 84 år med en gjennomsnittlig vekst på 0,7 mm pr. år. En annen grein hadde 64 år og en tredje 60 år med gjennomsnittlig vekst på 1,3 mm pr. år. Om vi har talt riktig kan vi antyde at treet med 84 årringer ble skåret tilbake (styvet) siste gang i 1935 og det med 60 årringer i 1959. Mye tyder på at tilbakeskjæringen (styvingen) foregikk i perioder og at ikke alle greiner ble skåret ned (styvet) samtidig.

Treets alder er vi ikke kommer særlig nærmere med etter vurderingen i 2014. Konklusjonen må inntil videre derfor bli 350 år. I en e-post 2. september 2010 skrev professor Dagfinn Moe følgende: *«jeg ser ingen grunn til at treet ikke kan være tre hundre år, men overrasket vil jeg ikke bli om det er eldre».*

Asken ble delt i to i stormen 26. juni 2019 og står nå utsatt til. Foto: 27.08.2019.

Gravemaskin på «Slora»

Østensjøvannets Venner har ikke gravemaskin i utstyrsparken. Derfor ble det leie av maskin for en nødvendig jobb.

Eirik Wærner satt ved gravemaskinens spaker. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Da fuktenga «Slora» nord for Vadedammen ble ryddet for busker, kratt og utvalgte trær av dugnadsgruppen til Østensjøvannets Venner i desember 2018, var vi klar over at røttene måtte fjernes senere for å unngå for store oppslag av nye skudd. I løpt av sommeren har skuddene på det meste

vokst opp mot to meter. Eneste metode som har varig virkning var derfor å dra opp stubber og røtter med gravemaskin for å unngå oppslag. Arbeidet ble utført lørdag 17. august. Ved spakene: Eirik Wærner. Tillatelse til prosjektet var gitt av Bymiljøetaten.

Flaggermus på nært hold

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Flaggermus på nært hold er spennende, særlig når både bilder og observasjoner kan oppleves ute i naturen.

Flaggermus – nattens akrobater, var innledningen til Flaggermusnatten ved Østensjøvannet fredag 23. august med start litt etter klokken 21. Et lerret var spent opp mellom to trær helt nede ved vannet, rett ved Lilleskogen sør for Abildsø idrettsfelt. Det var tre representanter fra Norsk Zoologisk Forenings flaggermusgruppe som fortalte om flaggermus, ledsaget av illustrerende bilder. Kjell Isaksen fra flaggermusgruppa ga de rundt 30 fremmøtte en grundig innføring i flaggermusenes hemmeligheter. Etter foredraget ble de fremmøtte delt i to grupper. Kari Rigstad og Martin Fleissner Sunding fra flaggermusgruppa tok oss med på en vandring i mørket. Med ultralyddetektor ble flaggermusene lokalisert etter lydsignalene de sendte ut.

Avhengig av hvilken gruppe man var i ble nordflaggermus raskt observert på jakt etter nattaktive insekter. Dvergflaggermus og vannflaggermus ble også hørt og sett i en av gruppene.

Østensjøvannets Venner takker flaggermusgruppa for arrangementet.

Kari Rigstad med detektoren har registrert lyden av nordflaggermus. Alle retter samtidig blikket opp i håp om å få et glimt av individet som streifer rett over i nattermørket, gjerne fanget inn i lyset fra en lommelykt.

Kampen mot fremmede arter

Bekjempelsen av fremmede har fortsatt med uforminsket styrke i 2019. Dugnadsgjengen, styremedlemmer og andre frivillige har deltatt. Det er primært artene kanadagullris, russekål, sibirkornell og hagelupin som bekjempes.

Tekst Tore Nesbakken. Foto Leif-Dan Birkemoe

Dugnadsgjengen drar opp russekål langs Bogerudveien. Russekål kommer tidlig i blomst og må bekjempes på våren og forsommeren. Foto: 28.05.2019.

Russekålen har lange røtter det er vanskelig å få dratt opp, noe Øydis Velten viser. Foto: 28.05.2019.

Kanadagullris er den av artene som er lettest å bekjempe. Da vi startet kampen mot fremmede arter for mer enn 10 år siden, var det enorme mengder av denne både i selve naturreservatet og i miljøparken forøvrig. I dag er arten omtrent borte i naturreservatet og kraftig redusert i miljøparken. Mye av innsatsen i 2019 har derfor vært konsentrert om randsonene til miljøparken hvor den fortsatt finnes langs veikanter, langs T-baneskinnene og i/ved private hager. Når det gjelder planter som vokser langs T-banen innenfor sikringsgjerdene, kommer vi ikke til – det er forbudt å ferdes her. Vi har, både direkte og via Bymiljøetaten, kontaktet Sporveien for å få dem til å fjerne plantene her, men så langt har dette ikke blitt gjort.

Svært mange arbeidstimer er brukt også i 2019 på bekjempelse av russekål og sibirkornell. Disse to artene er adskillig vanskeligere å bekjempe enn kanadagullris. Begge arter har kraftige rotsystemer som går dypt ned i bakken. Russekål kommer dessuten tidlig i blomst og må bekjempes på våren og forsommeren. Det betyr at plantene ofte tar seg opp igjen og i verste fall setter blomst senere på sommeren. Bekjempelse av disse to artene - med de metoder vi hittil har benyttet - er med andre ord et skikkelig Sisyfos-arbeid. I samråd med Fylkesmannen og Bymiljøetaten vurderer vi derfor andre metoder for bekjempelse av disse.

Hagelupin er borte fra Naturreservatet, men vokser fortsatt på steder i Miljøparken,

spesielt i Bakkehavnområdet. Her bekjempes den av dugnadsgjengen i forbindelse med sommer- og høstslåtten. I år er den bekjempet også på flere steder i randsonen. På noen av disse stedene er røttene gravd opp, noe som gjør bekjempelsen mer effektiv.

I tillegg til artene nevnt over er fagerfredløs borte fra Naturreservatet, men finnes spredt i Miljøparken. Vi har ikke hatt noen systematisk kampanje mot denne i 2019, men planten er fjernet enkelte steder i forbindelse med skjøtselsarbeidet. Det finnes videre andre fremmede arter i området som aldri er blitt bekjempet. Dette er et spørsmål om kapasitet – hva rekker vi med? Vi vil vurdere dette i forkant av neste sesong.

Sykdom og helse i middelalderen

Sykdom og helse i middelalderen, var temaet på et foredrag professor em. Per Holck, lege og tidligere bestyrer av Universitetets antropologiske skjelettsamling holdt på et seminar til foreningen Middelalder-Oslo i Oslo Ladegård 26. august 2019. Hans foredrag har også gyldighet til forståelse av levekårene til folk på gårder og plasser ved Østensjøvannet.

Leif-Dan Birkemoe

1

Etter Per Holcks uttalelse ble folk fra gårdene i byens nærhet begravet på sognekirkens kirkegård. Studier av skjelett funnet i Gamlebyen burde derfor også gjelde for gårdene og plassene rundt Østensjøvannet i middelalderen. Det er gravd opp rundt 2 000 skjelett i Oslo.

Beinbrudd

Brudd og bruddskader var alminnelig. Skoene man brukte i middelalderen hadde ikke heler. Skosålen var flat og glatt. Fall på

glatt underlag var vanlig med beinbrudd som følge. Brakk man beinet ble man sengeliggende til beinet var grodd. Men da kunne beinet gjerne være 2-3 cm kortere, som førte til personen ble haltende. Måtte man gå med krykker slet det på andre kroppsdeler. Pukkelrygg var heller ikke uvanlig. Bakterier i åpne sår og i skadete bein førte til nedsatt forlighet.

Infeksjoner var en vanlig sykdom man ikke skjønte årsaken til. Helt opp til 1800-tallet siterte man avskrifter fra greske

oldtidsbøker. På 1500-tallet kom den første anatomiske boken. Den ble lenge ikke trodd. Det var ikke slik det hang sammen.

Tuberkulose og spedalskhet

Tuberkulose eller tæring var utbredt. Den går i skjelettet og gir store smerter. Mange fikk også lungetuberkulose. Infisert melk fra tuberkuløse kuer (kvegtuberkulose) var en utbredt sykdom.

Spedalskhet har samme bakterieklasse som tuberkulose og var utbredt i Oslo, noe skjelettfunn viser. Funnene er gjort i St. Hallvards gate 20 der Laurentius-klosteret lå med egen kirkegård. Det vitenskapelige navnet er lepra, en infeksjonssykdom forårsaket av lepra-basillen. Bakterien ble første gang beskrevet i 1873 av den norske legen Gerhard Henrik Armauer Hansen. Spedalskhet angriper særlig hud og nerver. Man har to hovedformer for sykdom, tuberkuloid form, også kalt glatt spedalskhet, og lepromatøs form, som også er kalt knutet spedalskhet som gjorde av folk ofte fikk knuter i huden. Sykdommen var sterkt knyttet til fattigdom, og man trodde den var arvelig.

Meldrøyeforgiftning

Meldrøye-forgiftning skyldes primitiv tresking. Meldrøye, er en sykdom på korn og gress forårsaket av en sekksporesopp. Angrep viser seg ved utvikling av store, svarte sklerotier (hvileknoller) i akset i stedet for korn. De er hvite innvendig, og kan hos rug og bygg bli opp til 4 cm lange, hos gress blir de betydelig mindre. Sklerotiene er soppens overvintringsorgan. De faller normalt ned på jorden om høsten og overvintrer der, men kan også komme med i kornet når det treskes. Brødkorn som inneholder meldrøye kan være helsefarlig, og tidligere har dette ført til alvorlige forgiftningsepidemier. Akutt meldrøyeforgiftning ytrer seg med brekninger, tørste, magesmerter og diaré samt brennende

2

3

4

- 1). Kraniet er gravd opp av professor Per Holck, trolig ved Mariakirken i Oslo. Foto: Leif-Dan Birkemoe 12.09.2019.
- 2). Folk fra gårder og plasser utenfor byen ble i middelalderen begravet på sognekirkens kirkegård. Her modell av Mariakirken med plass blant kirkeruinene i Oslo. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.09.2018.
- 3). Meldrøye *Claviceps purpurea*, sklerotier på rug. Foto: Klaus Høiland. CC BY NC SA 3.0.
- 4). Skoene man brukte i middelalderen hadde ikke heler. Skosålen var flat og glatt. Fall på glatt underlag var vanlig med beinbrudd som følge. Kilde: <https://fortidsfamilien.com/category/sko/>.
- 5). Jernaldergravhaugen på Nordre Østensjø gård. Hva den eller de som ble begravd i haugen døde av, vet vi ikke, men trolig var det en sykdom man også døde av i middelalderen. Drap eller uhell, kan også være en dødsårsak. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 26.09.2019.

5

smerter i føttene. Husdyr kan bli forgiftet ved å spise gress som er infisert av meldroye. Sykdommen eller skadene en får ved å spise meldroye kalles ergotisme. Symptomene kan grovt deles inn i forstyrrelser i sentralnervesystemet og koldbrann.

St. Antonius nevnes i forbindelse med denne sykdommen. Antonius blir påkalt mot infeksjonssykdommer, spesielt hudsykdommer. Han har selv gitt navn til en sykdom som var vanlig i middelalderen, «Sankt Antonius' ild», på norsk gjerne kalt helvetesild, som blant annet har blitt identifisert som meldroyesott.

Ensidig kosthold - skjorbuk

Kostholdet var ensidig. Dersom man er uten C-vitamin i mer enn et ½ år kan skjorbuk utvikles. Det kan sees på bein med blodige ledd. Det var ikke bare sjøfarere som var til sjøs i lange perioder som fikk skjorbuk. Middelet mot sykdommen var planten kvann som ble plukket og tørket.

Kostholdet på gårdene kan ha påvirket sykdomsbildet. Vannet kunne være infisert

ved at det lå nær doen eller avrenning derfra. I Oslo fikk de vann fra Alna, på gårdene var brønnvann det vanligste.

Harde næringsmidler slet på tennene. I kranier som er funnet mangler ofte 6-årsjeksler, De er trukket. Dårlige tenner gir dårlig kosthold, f.eks. det å leve på grøt.

Dårlig hygiene

Dårlig hygiene var opphav til mange sykdommer. De vasket seg trolig ikke etter et dobesøk. Og det var stor fare for dråpe-smitte. Lungebetennelse var ofte dødsårsak. Lopper som gikk på dyr og mennesker var utbredt med derav avlusing. Fugler ble nevnt som mulig smitekilde.

Kreft kan påvises i skjelettet, noe man har bevis for var en sykdom også i middelalderen.

I kraniesamlingen har man også eksempler på hodeskader med tydelige merker etter øksekkutt. Trolig oppstått i kamp.

Pestepidemier og nye sykdommer
Svartedauden i 1348 hadde moderat

virkning i Oslo. Av skjelett kan man ikke påvise pest fordi sykdommen førte til rask død, før den hadde influert på skjelettet. Kopper kan heller ikke påvises i skjelettet.

Nye sykdommer kom fra Afrika med oppdagelsesreisende. Syfilis kom til Europa på 1490-tallet og kom raskt til Norge på begynnelsen av 1500-tallet. Navnet på sykdommen ble knyttet til stedet det oppsto, f.eks. Napoli-sykdommen. Syfilis går ut over skjelettet. Årelating og utsuging av blod – balanseveskene i kroppen – har vært en behandlingsmetode lang opp til vår tid.

Nye metoder

DNA-analyser vil kunne fortelle mer om folks livsvilkår i middelalderen. Det søkes etter substans i skjelettsamlingen det kan tas prøver av. Vi lever derfor i en spennende tid for å finne mer ut om sykdom og helse, uttalte Holck som var glad for at han levde i vår tid med stor kunnskap om sykdommer og hvordan man tar forhåndsregler for å unngå smitte.

Ambassadører for Østensjøvannet

Alle representantene til de politiske partiene som deltok på Åpen Dag på Bakkehavn i regi av Besøkscenter våtmark Østensjøvannet og Østensjøvannets Venner søndag 4. august, var samstemte om at de ønsket å være ambassadører for Østensjøvannet.

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Partirepresentantene i panelet på Bakkehavn. Fra venstre: Tone Ims Larssen og Ann Elseth, (begge FrP), Erling Turtum (AP). Ingvar Botnen (SP), Ole Andreas Gjerull (KrF), Einar Wilhelmsen (MDG), Haakan Rieks (V), Steinar Fuglevaag (SV) og Ingrid Finkelsen (Rødt). Høyre meldte forfall.

Amund Kveim, leder i ØVV, ga først en orientering om utfordringene, før representantene fikk presentere sitt partis syn på Østensjøvannets fremtid. Utbygging i randsonene, styrking av vernet, åpning av bekker for å bedre vannkvaliteten og tilfredsstillende skjøtsel ble berørt. Alle partiene var fornøyd med å ha medvirket til å stoppe utbyggingen av blokker på Eterfabrikkens tomt.

At luftetårnene til Manglerudtunnelen kan få negativ påvirkning på miljøet ved Østensjøvannet, var mer ukjent. Dermed kom også Bjørnsenskogen som nærmeste nabo til E6 med i debatten. Kunstgressbanene var også gjenstand for meningsutveksling. Det virket som politikerne har mye å lære om naturfaglige tiltak i miljøparken, selv om samtlige var samstemte om at mer vern var en god og bærekraftig tanke. Ingen tvil om at Østensjøvannet naturreservat og Østensjøområdet miljøpark hadde høyt bevissthetsnivå i panelet og at viljen til å sikre miljøverdiene var til stede. Praktisk partipolitikk kan nok i enkeltsaker være en begrensning.

Amund Kveim, styreleder i Østensjøvannets Venner og Besøkscenter våtmark Oslo, innledet over temaet "Østensjøvannets fremtid" og trakk fram mange av utfordringene vi står overfor. Hvordan stiller politikerne seg til Østensjøvannets fremtid? Det fikk vi vite, godt ledet av Amund Kveim som også konfronterte representantene med utdrag fra partiprogrammene.

Ny bok med lokale «helter»

Boka «Byoriginaler og personligheter i Oslo» presenterer 23 personer som har gitt litt ekstra liv til hovedstaden de siste hundre år. Her finner du blant annet «Snipp-Møller» (Albert Møller, 1864–1922) som bodde på Oppsal og har fått en vei oppkalt etter seg der, advokat Hermansen (1910–1993) som ble kalt «baronen av Bøler» eller «T-baneturner'n» og Ole-Bjørn Magnussen (1934–2015) som bygde seg et brakkeslott ved Ljanselva.

Boka er rikt illustrert og er på 192 sider.

Du får bøkene på www.frie-fugler.no
Prisene er inkl. porto/forsendelse. Selges også i enkelte bokhandeler.

TILBUD: Bestill 2 eller flere bøker og få 15% rabatt!
Tilbudet gjelder fram til 31. desember 2019. Rabatten gis også på allerede nedsatt pris og du får den om du bestiller samme tittel eller forskjellige titler. Gjelder kun ved nett-/tlf-bestilling.

Frie Fuglers Forlag, e-post: post@frie-fugler.no, tlf: 909 21 575

Stor aktivitet på Østensjødagen

Alle foto Leif-Dan Birkemoe

De mange innslagene og aktivitetene på Østensjødagen søndag 8. september på Bakkehavn samlet store og små til spennende opplevelser. Hesteridning, pinnebrødrilling, møte med Miljøhovedstadens maskot Tigra som skal lære oss om hvordan vi kan ta vare på miljøet, quiz om miljø fra «pop-up» sykkel, ringmerking av fugl, fuglekasse-snekring, musisering på forskjellige instrumenter, hesteskokasting og balanse- ring på stylder. Køen for kjøp av sveler, kaffe og saft vitnet om trivsel.

Ull fra en av sauene i innhegningen på tunet ble karded og spunnet. Vi fikk demonstrasjon om innsamling av kalvene ved gjetterhunden Bløff under kommando av Lise Hartviksen fra Nittedal som har hatt kalvene på sommerbeite her på Bakkehavn. I forkant av arrangementet var det også to fugleturer.

Østensjødagen ble arrangert i samarbeid med Østensjø Husflidslag, speiderne, historielaget og Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus. Arrangementet var støttet av Oslo kommune og Oslo Europeisk Miljøhovedstad 2019.

- 1). Ringmerking av fugl ved Trygve Danbolt Øygard på standen til Norsk Ornitologisk Forening trakk mange barn. Her med en blåmeis i hånden. Fuglene ble fanget i et nett for deretter å bli påsatt en liten ring med nummer. Registreringen omfattet også kjønnsbestemmelse, vekt og journalføring. Deretter fikk de fly.
- 2). Mathias på mormors arm hilser på Miljøhovedstadens maskot Tigra.
- 3). Med ull fra en av de fem sauene til Lise Hartviksen i innhegningen på tunet, fikk Vilde 11 år, et vennskapsbånd av håndspunnet garn. Inger Halland fra husflidslaget sto for oppøring og demonstrasjon.
- 4). Kjø for å kjøpe sveler, kaffe og saft i husflidslagets telt.

- 5). Hesteridning er en populær opplevelse. Hestene til Britt og Camilla fikk 60 turer med ryttere. Her rir Iben 3 år på islandshesten Dreki med solid følge.
- 6). Lise Hartviksen fra Nittedal kommanderte gjetterhunden Bløff til å samle inn de syv kalvene som har vært på sommerbeite på Bakkehavn. Her har Bløff satt seg ned med de syv kalvene samlet i gruppe.
- 7). Kirsti fra Østensjø Husflidslag var blant de som stekte og solgte sveler. Det var også salg av husflidsprodukter. Garn og strikkeoppskrift til Bølervotten var blant tilbudene.
- 8). Marie Amalie 9 år prøver seg på stylder.
- 9). Trygve Danbolt Øygard veier en skjære som ble fanget i nettet. Den ble puttet i en pose. Skjæren veide 195 gram.

Foto: Birgit Aune

Randi Aune in memoriam

30. november 1930 – 17. september 2019

Randi Aune var fra Namdalen. Hennes far var lærer, og moren var husmor. Hun tok gymnasiet i Namsos og lærerskole i Levanger. Deretter bar det til Engerdalen i Østerdalen der hun var lærer noen år. Etter hvert flyttet hun til Oslo der hun ble lærer på Torshov skole, en spesialskole for utviklingshemmede. Hun var en dyktig pedagog med svært god omtanke for sine elever. Ved Torshov ble hun ut hele lærerkarrieren.

Hun var svært aktiv utenfor læreryrket, også politisk. Randi deltok i Sosialistisk Folkeparti fra stiftelsen i 1961. På den tiden bodde hun og ektemannen i Groruddalen, og det var helt naturlig å være meget aktiv i Groruddalen SF. Her ble de nære venner med SF-leder, Finn Gustavsen. Familien fikk etterhvert ny bolig på Tvetåråsen på Bøler.

Hun var hele tiden også aktiv i «Nei til atomvåpen». På Bøler ble hun straks meget aktiv i lokalsamfunnet, i Bøler SF og senere

SV, gjennom styreverv i Bøler samfunnshus, Bøler biblioteks Venner og i underutvalg til bydelsutvalget.

I 1983 var det en gjeng på syv personer som kom sammen for å danne gruppa Østensjøvannets Venner da jordene på Abildsø gård var truet av den første utbyggingen. Det var planlagt rekkehus på vestsiden av gården. Randi var en av de syv. Hun og styret så straks at viktige rasteplasser for trekkende fugl ville gå tapt. Slitasje fra eventuelle beboere ville forringe området. Med sin energi og «stå på-vilje» nedla Randi viktig arbeid med å påvirke politikere. Bygningsrådet og bystyret avviste utbyggingsforslaget.

Randis plass i foreningens interimsstyre opprettet i 1988 var en selvfølge. I foreningens første ordinære årsmøte i april 1990 ble Randi valgt inn som varamedlem; i Østensjøvannets Venner nærmest likeverdig med styremedlem.

Østensjøvannets Venner
Amund Kveim og Finn A. Gulbrandsen.

En av landets største entreprenører ville så bygge 400 blokkleiligheter på Abildsø gård. Det ville vært en katastrofe for Østensjø-området. Interimsstyret gjennomførte en stor underskriftskampanje i 1989/90 der Randi var særdeles aktiv. I 1989 ble dette faktisk en valgkampsak ved Stortingsvalget. Saken ble tatt opp i spørretimen i Stortinget. Hele 20 500 underskrifter ble samlet inn mot 400 blokkleiligheter på Abildsø gårds jorder. Randi, og flere med henne, gjorde den gang en formidabel arbeidsinnsats som ga resultater.

Prosjektet ble tilslutt avvist av et enstemmig bystyre. Dette ble selve basisen og inspirasjonen for Østensjøvannets Venners arbeid helt frem til i dag.

Vi husker Randi for hennes blide vesen og for hennes innsats i foreningen og for Østensjøområdet.

Tusen takk, Randi!

Aktuelle byggesaker rundt vannet

Amund Kveim

Eterfabrikken

I forrige nummer av Sothøna jublet vi over at Byråd og Bystyret forkastet utbyggingsplanene. Utbyggeren JM skrinla derfor hele saken uten å gjøre noe nytt forsøk. I ettertid har tomteeier solgt eiendommen til Scandinavian Property Group (SPG) som er i gang med nye planer.

De har selvfølgelig registrert hva som hendte med den forrige planen og skriver derfor til Plan- og bygningsetaten at de tenker seg bolig- og næringsbygg med «en tett/ lav struktur som tar hensyn til Østensjøvannets grønne strukturer og landskap». Planen innebærer så vidt vi kan se rivning av Disponentboligen og alt annet unntatt Fyrhuset og den eldste fabrikkdelen. Ny bebyggelse er tenkt oppført helt opp mot tomtens ende mot Bølerbekk-dalen. Dette er ikke akseptabelt for Østensjøvannets Venner.

Låveveien 70, «Statoil Skøyenåsen»

Siden sist har Bystyret forkastet JM's utbyggingsplan også her og har bedt Byrådet «sørge for at det utarbeides ett nytt alternativ med lavere utnyttelsesgrad, uten næringsareal og med tilpassede høyder.» Med dette har naboene fått gehør for sine protester.

For oss er det gledelig at Bystyret også vedtok følgende: «Bystyret ber byrådet komme tilbake til bystyret med et notat med en vurdering av gjenåpning av Godliabekken i nærområdet.» Dette er helt i tråd med de ønsker vi har spilt inn.

Nå vil Neptune Properties AS forsøke seg med en ny plan.

Bogerudveien 15

Her hadde Neptune Properties AS planlagt to fireetasjes blokker med en toppetasje og to underetasjer. Planen var helt uakseptabel for Østensjøvannets Venner og ble heller ikke anbefalt av Plan- og bygningsetaten. Utbygger ser i skrivende stund ikke ut til å ha kommet frem til et forslag Plan- og bygningsetaten kan anbefale og varsler derfor at et nytt utkast er under utarbeidelse.

Oppsalområdet

De mange utbyggingsforslagene i Oppsalområdet ble satt på vent da det ble besluttet

Eterfabrikkens bygninger ligger fortsatt der de alltid har ligget, lavt og godt skjermet av vegetasjon på østsiden av Østensjøvannet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 8.10.2018.

å foreta en samlet områderegulering for hele området. Unntatt fra dette er selvfølgelig senteret som allerede er bygget og det nye sykehjemmet som de uforståelig nok holdt utenfor planen. Reguleringsarbeidet går fremover, og pr. oktober er det såkalte planprogrammet oversendt Byrådsavdelingen for byutvikling slik at de kan vurdere det før det legges ut til offentlig høring.

Denne høringen er derfor trolig like rundt hjørnet.

Når det gjelder sykehjemmet arbeides det videre med et enormt bygg med elementer på begge sider av T-banelinjen. Nærheten til Østensjøområdet Miljøpark og virkningen i landskapsbildet ser ikke ut til å bli tillagt noen vekt.

Østensjøvannets Venner følger sakene.

STØTT ØVV MED
GRASROTANDELEN
GJENNOM
NORSK TIPPING

Tistelsommerfuglens hemmeligheter

Sommeren 2019 tilhørte tistelsommerfuglen. Denne vakre globetrotteren som finnes i alle verdensdeler med unntak av Sør-Amerika og Antarktis, kom i store flokker til Norge i juni. På sensommeren dukket de opp igjen, dog i litt mindre antall. Denne gangen med perfekte vinger og enda klarere farger. Det var barna til forsommerens immigranter, som selv døde ut en gang i løpet av sommeren.

Tone Birkemoe

Tistelsommerfuglen er en vanlig sommergjest i Norge. Den har et vingspenn på mellom fem og seks cm. Bilde: Vladimir Kononenko – kilde: Artsdatabanken

Dagsvermeren er en trekkssommerfugl som kommer til Norge på sommeren. Bilde: Shutterstock

Trekkssommerfugler er ikke lette å følge

Tistelsommerfuglen er en trekkssommergul. Og den er ikke alene. Monarken, med årlige vandringer mellom Mexico og Nord-Amerika, er den mest kjente. I Norge er admiral, tistelsommerfugl, dagsvermer og gammafly vanlige sommergjester.

Akkurat som trekkfuglene tilbakelegger trekkssommerfuglene lange distanser for å utnytte midlertidige matfat. Men trekkssommerfuglene har en ekstra utfordring: voksenalivet varer sjelden lenger enn en måned. Skal de fly over store strekninger må de derfor satse på at besteforeldre, foreldre og barn flyr en strekning hver. Dette gjør det også vanskelig for oss å følge trekkrutene. For mens fuglene ringmerkes i Norge og blir funnet igjen i Afrika, må sommerfuglene spores over flere generasjoner. Vi snakker om slektshistorie som kan spenne fra barn til tipp-tipp-tipp-oldeforeldre på et år.

Hvor flyr tistelsommerfuglene?

Tistelsommerfuglen er en globetrotter. Og det finnes flere årlige flygeruter, på ulike kontinenter. Men la oss ta en titt på den ruta som er mest sannsynlig for våre sommergjester. Denne starter i slutten av regntiden på de frodige afrikanske savannene sør for Sahara. Her holder sommerfuglene til fra desember til februar.

De første sommerfuglene kan dukke opp rundt Middelhavet i februar. Ved å analysere et stoff (stabile hydrogenisotoper) fra vingene til disse tidlige immigranterne konkluderte forskerne med at over halv-parten (60%) hadde tilbrakt vinteren i områder sør for Sahara. De hadde rett og slett fløyet direkte derfra til Sør-Spania. Sommerfugler som ankom senere hadde Nord-Afrika som sitt oppvekstområde. Kanskje hadde det gått igjennom en ekstra generasjon på veien mot Europa? Forskerne mente i hvert fall at de fleste sommerfuglene som nådde Syd-

Tistelsommerfuglens larver spiser blader av ulike tistelarter Bilde: Shutterstock

Larver av tistelsommerfugl midt i matfatet. Bilde: Shutterstock

Europa, eller deres foreldre, faktisk hadde tilbrakt vinteren i tropisk Afrika.

Nord, nord og lenger nord...

Når tistelsommerfuglen migrerer fra februar til juni flyr de nordover. Noen flyr også litt for langt og lander på Svalbard. Det er den sikre død. Heldigvis er ikke tistelsommerfuglen kresen. Når de finner et sted med greit klima er det som regel flere muligheter. Ulike tistler er foretrukket, men de kan også ta til takke med brennesle om det kniper.

I 2009 skjedde det, akkurat som i sommer, en massevandring av tistelsommerfugler nordover i Europa. Observasjoner og bilder basert på radar fortalte følgende historie det året: Etterkommerne etter den største bølgen av immigranter til landene rundt Middelhavet klekket fra midten av mai. Store flokker av sommerfugler dukket opp kort tid senere i Sentral-Europa. En annen stor bølge ankom Nord-Europa i slutten av juni. Noen få sommerfugler tyvstarta og dukket opp her allerede tredje uka i mai.

Syd, syd og lenger syd

Tistelsommerfuglen flyr sørover fra september til november. Kanskje tar de som har vokst opp hos oss en ekstra stopp i Syd-Europa. Mange av de europeiske sommerfuglene tar i hvert fall en stans nord i Afrika. Ved å analysere stoffer i vingene til savannens sommerfugler, fant imidlertid forskerne ut at flere tistelsommerfugler faktisk hadde kryssset både Middelhavet og Sahara i ett strekk på returen. Så her er det utvilsomt mange alternative flygeruter.

Hvor mange generasjoner har tistelsommerfuglen i året?

Dette er ikke et enkelt spørsmål. Noen sommerfugler krysser både Sahara og Middelhavet i én etappe enten de er på vei syd sydoover eller nordover. Noen gjennomgår en ekstra generasjon i Nord-Afrika på vei mot Europa og noen legger inn en eller to stopp i Europa før de når oss lengst nord. Tiden på savannene inkluderer sannsynligvis en, og muligens to, generasjoner.

Sommerfuglene kan få store ungeflokker med søstre og brødre som nærmer seg voksne før småsøsknene blir født. Og barndommens lykkelige dager forlenges ved kjølige temperaturer. I tillegg til flere ulike flygeruter gjør denne variasjonen det spesielt vanskelig å telle generasjoner. Seks til syv generasjoner i året er kanskje det beste tipset, men muligens kan de klare så mange som ti. Hva som er mest vanlig vet vi rett og slett ikke.

Hvorfor ble det så mange sommerfugler nettopp i 2019?

Sannsynligvis startet dette med spesielt gode forhold i Afrika. Hver sommerfuglmor kan få omkring 500 barn. Dersom alle vokser opp blir det raskt folksomt. Sommerfuglene benytter seg av nordgående vinder på sin ferd. De kan fly noen få titalls meter over bakken eller stige til høyder på godt over 1000 meter. Det gir mange muligheter, men vinder må de ha. Og gunstige nordgående vinder er sannsynligvis viktig for antallet sommerfugler som når oss.

Tistelsommerfugl på vei ut av puppen. Mon tro hvor mange forfedre den har hatt siste året? Bilde: Shutterstock.

En flokk med tistelsommerfugler tar seg en rast på hestemøkk i Polen. Foto: Shutterstock Bilde: Shutterstock.

Sommerfuglen som stikker av fra alt

Tistelsommerfuglene forlater områdene de besøker i god tid før forholdene blir uutholdelige. De stikker av fra kulde, tørke, stusselige matkilder og ikke minst parasittveps som spiser opp sommerfuglene innenifra. Vi kan kort og godt si at tistel-sommerfuglen stikker av istedenfor å «stå i det». Og det lønner seg tydeligvis, for sommerfuglene finnes over store deler av kloden. Og bare så det er sagt, monarken er nå slått ned i støvlene av tistelsommerfuglens vandringer. Vi snakker om avstander på opptil 15 000 km i året! Yttergrensene strekker seg sannsynligvis fra det kenyanske høylandet ved ekvator til Nord-Norge. Og én enkelt generasjons etappe kan være på over 4000 kilometer. Våre sommergjester har derfor litt av en historie bak seg der de dukker opp i hagene våre med tipp-oldeforeldre, oldeforeldre eller besteforeldre som har spist seg mette på den afrikanske savannen.

Kilder:

- Menchetti M, Guéguen M & Talavera G (2019) Spatio-temporal ecological niche modelling of multigenerational insect migrations. 286: 20191583. doi:doi:10.1098/rspb.2019.1583.
- Stefanescu C, Páramo F, Åkesson S, Alarcón M, Ávila A, Brereton T, Carnicer J, Cassar LF, Fox R, Heliölä J, Hill JK, Hirneisen N, Kjellén N, Kühn E, Kuussaari M, Leskinen M, Liechti F, Musche M, Regan EC, Reynolds DR, Roy DB, Ryrholm N, Schmaljohann H, Settele J, Thomas CD, van Swaay C & Chapman JW (2013) Multi-generational long-distance migration of insects: studying the painted lady butterfly in the Western Palaearctic. 36: 474-486. doi:10.1111/j.1600-0587.2012.07738.x.
- Stefanescu C, Soto DX, Talavera G, Vila R & Hobson KA (2016) Long-distance autumn migration across the Sahara by painted lady butterflies: exploiting resource pulses in the tropical savannah. 12: 20160561. doi:doi:10.1098/rsbl.2016.0561.
- Suchan T, Talavera G, Sáez L, Ronikier M & Vila R (2019) Pollen metabarcoding as a tool for tracking long-distance insect migrations. 19: 149-162. doi:10.1111/1755-0998.12948.
- Talavera G, Bataille C, Benyamini D, Gascoigne-Pees M & Vila R (2018) Round-trip across the Sahara: Afrotropical Painted Lady butterflies recolonize the Mediterranean in early spring. 14: 20180274. doi:doi:10.1098/rsbl.2018.0274.
- Talavera G & Vila R 2017. Discovery of mass migration and breeding of the painted lady butterfly Vanessa cardui in the Sub-Saharan: the Europe–Africa migration revisited. Biological Journal of the Linnean Society, 120, 274-285. doi:10.1111/bij.12873.

Lenke til bloggen:
<http://blogg.nmbu.no/insektokologene/>

Tistelsommerfugler på Bakkehavntoppen

Dugnadsgjengen fikk 27. august besøk av seniorrådgiver Jon Markussen fra Fylkesmannens miljøvernavdeling. Denne dagen var en av de store kløverengene på Bakkehavntoppen et hav av tistelsommerfugler. Hva var det som lå bak denne invasjonen? Det lurte vi alle på. Svaret har vi fått i artikkelen *Tistelsommerfuglens hemmeligheter*. Der får vi vite at de trolig var etterkommere av sommerfugler som levde og spiste på den afrikanske savannen.

Seniorrådgiver Jon Markussen hos Fylkesmannen i Oslo og Viken var på inspeksjon på Bakkehavntoppen. Han ble fascinert av de mange tistelsommerfuglene på Bakkehavntoppen. La kløverenga stå til neste uke, var Jons anbefaling. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Marin leire ved Østensjø skole

Da Østensjø skole ble bygget i 1917, gled bygningen ut på grunn av leire. Bygningen var ikke forankret på fjell. Dette forsinket den offisielle åpningen av skolen til 1918.

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Den marine leire ligger tett opp mot skolebygningen som ble påbegynt oppført i 1917, men som gled ut på grunn av leire og først ble åpnet i 1918. Foto: 04.08.2019.

Skolebygningen til høyre ligger godt forankret på fjell. Rundsvaet eller svaberget strekker seg ned mot Østensjøveien og viser hvordan isen har slipt fjellet. Foto: 04.08.2019.

Ved anlegg av ny skolebygning, der paviljongen i sin tid sto, har entreprenøren avdekket et stort område som tydelig viser den marine leire tett inn mot skolebygningen påbegynt reist i 1917. Vi ser på bildet, som ble tatt før fjellet eller rundsvaet ble sprengt bort, hvordan det er store forskjeller i avstand ned til fast fjell. Massen med marin leire som ble avsatt da landet steg, og havet trakk seg tilbake etter siste istid, er svært kompakt og viser en tykkelse på minst tre-fire meter, som trolig ligger helt inn mot den hvite skolebygningen.

Området rundt Østensjøvannet er preget av marin leire. Til glede for bøndene som dyrket jorda, men som vanskeliggjorde oppføring av spesielt større bygninger. Grunnforholdene i området er kjent for å være vanskelige. På Østensjø skole var det særlig tydelig 4. august da bildene ble tatt. Dette illustrerer problemene med skolebyggingen i 1917.

Nye arter 2019

Nye/nyoppdagete arter rundt Østensjøvannet i 2019

Finn Arnt Gulbrandsen

Rødtoppfuglekonge, *Regulus ignicapilla*. Foto: Ellen Askum (bildet er tatt på Fornebu).

Fugler:

Rødtoppfuglekonge, *Regulus ignicapilla*, ble observert av Håkan Billing med flere, under guidet tur 6. oktober på European Birdwatch ved vannet. Arten har spredd seg nordover i Europa de senere årene, og den første hekking(!) av arten i Norge ble konstatert i Sørkedalen sist vår. Her er den sett en rekke ganger. Observasjonen ved Østensjøvannet er foruten nevnte hekkfunn, et av få observasjoner av arten i landet i år. Rapport skal skrives og funnet skal valideres av den «Lokale Rapport og Sjeldenhetskomitéen» (LRSK) ifølge reglene til Norsk ornitologisk forening.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner og observasjonssiden til Norsk ornitologisk forening, avd. Oslo og Akershus.

Karplanter:

Stolt henrik, *Blitum bonus-henricus*, Amarantfamilien, rødlistet som «nær truet» (NT). Funnet 16. mai nær tørrbakkene på Abildsø gård av Jan Wesenberg. Den har sikkert spiret etter graving i frøbank enten etter tidligere dyrking, eller etter å ha vært ugras på stedet, melder finneren. Ny art for Østensjøområdet miljøpark.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner,

Insekter:

Tovingen *Diastata costata*, en sumpskogflue funnet 20. juli av Arve Græsdal ved Bølerfossen nær Eterfabrikken. Det er det femte funnet rapportert til Artsdatabanken. Entomolog Geir Soli har kvalitetssikret funnet. Valideringen er ikke lagt inn på artsobservasjoner. Arten er ganske vanlig i Sverige, og det er rimelig å tro at den også er vanlig her til lands.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner.

Tovingen *Palloptera formosa*, en prikkflue, rødlistet som «sterkt truet» (EN), ble funnet 8. august av Arve Græsdal i hasselskogen nordvest for brenneriruinene på vestsiden. Det er funn nummer fem av arten i landet ifølge artskart. Funnet er kvalitetssikret av Øivind Gammelmo.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner.

Sopp:

Hymenoscyphus fructigenus, funnet av Siv Moen med flere under en kartleggingstur 6. august på Bakkehavn syd med Oslo og omland sopp- og nyttevekstforening. Denne arten ble funnet i en rest av et hasselnøttskall (!). Soppen vokser på nøtter av ulikt slag. Ifølge artskart er dette det første funnet av arten i Oslo.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner.

Didymium nigripes, i ordenen *Physarida*, familien *Didymiaceae*, funnet 29. august av Berit Nyrud, Tove Jacobsen og Rune Zakariassen i Bogerudskogen. Ifølge artskart er dette første funn av arten i Oslo. Funnet er ikke validert.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner.

Fuligo leviderma, funnet 29. august av Bert Nyrud, Tove Jacobsen og Rune Zakariassen i Bogerudskogen. Få funn av arten i Oslo. Funnet er ikke validert.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner.

Inocybe microspora i skivesoppordenen, familie *Crepidotaceae*, funnet av Tove Jacobsen, Berit Nyrud og Rune Zakariassen 29. august. I følge artskart er det svært få funn av arten i Oslo. Arten er ikke rødlistevurdert. Relativt få funn i Norge. Funnet er ikke validert.

Kilde: Artskart/artsobservasjoner.

Tovingen *Palloptera formosa*. Foto fra Østensjøvannet: Arve Græsdal.

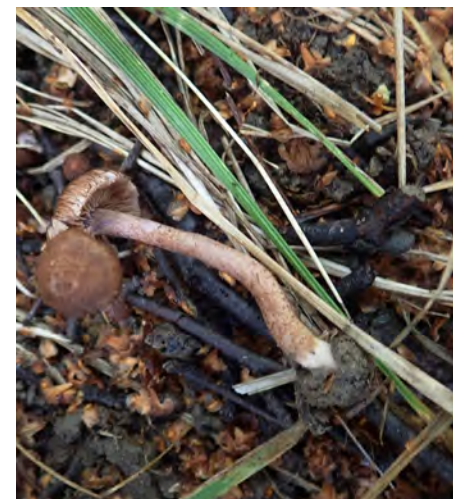
Hymenoscyphus fructigenus. Foto fra Bakkehavn: Siv Moen.

Didymium nigripes. Foto fra Bogerudskogen: Berit Nyrud.

Fuligo leviderma. Foto fra Østensjøvannet: Berit Nyrud.

Inocybe microspora. Foto fra Bogerudskogen: Tove Jacobsen.

Øvrige funn:

Insekter:

Bokskorpion, *Chelifer cancroides*, Fircelle-kamelhalsflue (*Phaeostigma notata*) funnet er validert, Spireaprydvikler (*Celypha siderana*), tovingen *Micropeza corrigiolata* (stankelbeinflue), billen *Tasgius melanarius* (kortvinge) og vepsen *Caliroa cerasi* (frukt-trebladveps) er funnet av Svein Joar Horve.

Tovingene *Paraclusia tigrina* (treflue), *Chymomyza caudatula* (fruktflue), *Chymomyza costata* (fruktflue), *Chymomyza fuscimana* (fruktflue), *Megamerina dolium* (barkflue), *Homalocephala bimaculate*

(flekklue) og *Urophora stylata* (båndflue) er funnet av Arve Græsdal 08.08 og 09.08.2019.

Sopp:

Kantarell (*Cantharellus cibarius*) funnet av Helge Braathen.

Liten egggrøysopp (*Bovista plumbea*), lakrisriske (*Lactarius helvus*), bjørkemusling (*Lenzites betulinus*), hvit rynkesopp (*Plicatura nivea*), kløyvsopp (*Schizophyllum commune*) og silkekjuke (*Trametes versicolor*) funnet på kartleggingstur av Oslo og omland Sopp- og Nyttevekstforening 6. august 2019 i området Bakkehavn sørøst.

Åkersjampinjong (*Agaricus arvensis*), grå kamfluesopp (*Amanita vaginata*), myk muslingsopp (*Crepidotus mollis*), lutrød-spore (*Entoloma rhodopolium*), kokosriske (*Lactarius gluciosmus*), sumpseigsopp (*Marasmiellus vaillant*), belteflekkskivesopp (*Panaeolus cinctulus*), stor bjørkekremle (*Russula intermedia*), frynsepiggflak (*Steccherinum fimbriatum*) funnet av Tove Jacobsen, Berit Nyrud og Rune Zakariassen 29. august 2019 i Bogerudskogen.

Der funnet ikke er validert, må det tas forbehold om at artsbestemmelsen er riktig, men finnerne er veldig rutinerte, så vi er optimister vedrørende korrektheten.

Bymiljøetatens entreprenører

Bymiljøetaten har i høst utført en del arbeider i miljøparken, noe mange sikkert har lagt merke til.

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

To traktorer fra NCC var i sving for å vinsje inn og kjøre bort posene med gress fra Vassenga. Foto: 7.10.2019.

Anleggsgartner Løvold sørget for utbedring av veidekket på broen over Bølerbekken. Foto: 15.10.2019.

Også i år hadde Østensjøvannets Venner stand ved Bryn jernbanestasjon under lysvandringen langs Alnaelven. Det er både hyggelig og lett å komme i snakk med vandrerne og stolt vise dem at også Østensjøvannet bidrar med vann til Alnaelven. Vi lyssetter bekkens utløp med fakler og lyskaster. Meget vellykket, synes vi selv.

Reven er ofte med oss på stand, da får vi god kontakt med barnefamiliene også.

Tre timer på stand og vi hadde kontakt med ca. 250 personer. «Godt jobba», sa vi til hverandre.

Grete Edholm, Amund Kveim og Lise M Johansen betjente standen ved Alna-elven. Foto: Kristin Kveim.

Bymiljøetatens entreprenører forteller at det ikke alltid er lett å få gjort jobben de skal utføre. I miljøparken er de nemlig ikke alene. Men å slå av en prat om hva de holder på med, har vi inntrykk av at de synes bare er hyggelig.

Skjøtsel etter regn

Gresset på Vassenga, navnet på jordstykket mellom turveien (Valborgs vei), Bølerbekken og Østensjøvannet, ble slått i første uke av oktober. Gresset ble samlet i store poser eller sekker som ble vinsjet inn med traktor. En annen traktor tok posene i graben, rygget ut mot Østensjøveien og tømte gresset i en stor kontainer. Det synes vi var oppfinnsomt når traktoren ikke kom ut på Vassenga etter alt regnværet. Vassenga

er, som navnet sier, etter mye regn gjennomtrukket av vann. Slått og bortkjøring ble i år derfor forsinket, fortalte folkene fra NCC, Bymiljøetatens entreprenør ved Østensjøvannet. Avtale mellom Fylkesmannen og Oslo kommune legger grunnlaget for årlig slått av Vassenga.

Rydding av vegetasjon

Slått ble tidligere i høst også gjennomført på slåtteeenga Sjøli på vestsiden av vannet. NCC har fjernet en del vegetasjon langs turveiene, parkeringsplassen og Vadedammen. Mange nedfällstrær og greiner langs turvei og stier ble ryddet unna. En stor rotvelt ved Bølerfossen etter uvær i sommer, ryddet de også. Rotvelter kan i verste fall få fatalt utfall

når treet ligger nær en sti eller turvei der mange ferdes.

Veidekket utbedret

Anleggsgartner Løvold utbedret brodekket til stien ned til Bølerbekkens utløp, samt utbedret Valborgs vei over broen ved Bølerbekken. Begge steder fikk utglidninger av masse under høstens kraftige nedbør.

Alt dette og mere til, er kommunens ansvar, men hyggelig er det å se at jobbene blir gjort.

Fortsatt gjenstår utbedring av håndløperen i Manglerudbakken for vinteren kommer med isglatte bakker. For mange er håndløperen en god støtte, både oppover og nedover.

Oslo som europeisk miljøhovedstad inspirerer: Over 2500 dugnadstimer i 2019 gir en triveligere miljøpark og er Venneforeningens gave til byens borgere

Dugnadsgjengen har siden sist hatt meget godt frammøte. Ledsaget av godt humør og stor arbeidsiver, går det unna. Det er ganske mange dekar som har blitt skjøttet i løpet av 2019 som også tegner til å bli et rekordår vedr. dugnad både i dugnadsgjengen, i styret og ved hjelp av forsøket med å danne en dugnadsgjeng på onsdag ettermiddag.

Tekst Finn Arnt Gulbrandsen. Foto Leif-Dan Birkemoe

Tørrbakkene

Botaniker Jan Wesenberg gjennomførte en kartlegging av tørrbakkene på Abildsø gård 16. mai. Det ble konstatert at den rødlistete vårveronika var utgått, men de andre artene på tørrbakkene holdt stand. I tillegg ble «Stolt Henrik» funnet. Den tilhører Amarantfamilien, er en gammel kulturmarks-plante og er rødlistet som «nær truet». Tørrbakkene var altså såpass intakte at Jan Wesenberg anbefalte systematisk slått av bakkene.

Vårslått ble derfor gjennomført 21. mai og 18. juni på Abildsø. Det nyslåtte gresset gikk direkte til gårdens geiter. Fjerning av gresset etter slått, betyr mindre nitrogen i jordsmonnet over tid, hvilket gjør at tørrbakkeartene får bedre forhold. På denne måten øker sjansen for å beholde de verdifulle tørrbakkeartene.

På Bakkehavntoppen ble det gjennomført vår- og høstslått, et arbeid som er gjennomført noen år nå. Sammen med fjerning av kratt og trær har det etterhvert ført til mindre biomasse å fjerne. Gledelig er det at nye arter dukker opp, vårstarr for et par år siden og den rødlistete dvergforglemmegei er nye arter på slåttemarka. Tilhengere med ferskt gress går i skytteltrafikk mellom Bakkehavntoppen og Ekeberg husdyrpark. Her nyter sauer og geiter det nyslåtte gresset.

Dugnadsgruppens deltakelse med å fjerne fremmede arter er omtalt på side 29.

Rehabilitering av fukteng

Høsten 2018 ble det fjernet selje på «Slora», det fuktige området nord for vadedammen.

Dette var starten på rehabilitering av fuktenga som ligger her. Etter oppfordring fra botaniker Tor Erik Brandrud og oppdrag fra Bymiljøetaten, var dermed arbeidet i gang. 17. august leide foreningen en liten gravemaskin, og i løpet av en dugnad i duskregn ble røttene trukket opp fra bakken. Deretter ble all vegetasjon på hele jordet slått og biomassen ble kjørt vekk.

I tillegg er absolutt all kvist fjernet etter dugnadene høst/vinter 2018/19, kvernet eller kjørt bort. «Slora» fremstår nå spesielt tiltalende. I dag er det svært få fuktenger i Norge som holdes i hevd ved slått. Nå får vi altså en ved Østensjøvannet. Se også side 27.

Oppsalskrenten

Etter befarings med biologisk forvalter i Oslo kommune, Bård Øyvind Bredesen, representanter for Oppsal terrassehus og Østensjøvannets Venner er det enighet om å starte arbeidet med å fjerne fremmede arter i Oppsalskrenten. Området ligger rett vest for terrassehuset og er meget verdifullt med sjeldne tørrbakkearter og flere rødlistete eller sjeldne insekter. Det blir spennende å følge arbeidet framover.

Eikelunden /Abellunden

Området går under definisjonen «hule eiker» som er en utvalgt naturtype.

Dugnadsgjengen har over flere år fjernet løvtrær som har vokst inn i kronene på eikekjempene i Eikelunden.

Også i år er det fjernet rotskudd/nye skudd. Gressletta i syd er slått og fjernet gress er kjørt bort.

Gjerde mot vannet

Ved veiomleggingen på vestsiden av vannet satte Bymiljøetaten opp et gjerde mot vannet. Hensikten var å hindre gjessene å komme opp fra vannet akkurat her slik at de ikke beitet ned plantearter som ville etablere seg. Dette gjerdet har nå gjort jobben sin og ble derfor fjernet.

Stands og «Åpne dager»

Flere fra dugnadsgjengen har også bidratt på stands på Bryn senter, samt på «Åpne dager», «Fuglenes dag» og Østensjødagen på «Besøkssenter våtmark – Oslo» avd. Østensjøvannet på Bakkehavn. Spesielt populært er det å bidra med ulike former for kassesnekring.

Som nevnt innledningsvis har venneforeningen forsøkt å starte en dugnadsgjeng på onsdag ettermiddag. En stor takk til de som bidro.

I 2019 har dugnadsgjengen og styret med flere lagt ned ca. 2 700 dugnadstimer, hvilket er en solid, ny rekord. Styret vil benytte anledningen til å takke alle som har bidratt på dugnader i 2019 for en strålende innsats.

- 1). På Bakkehavntoppen ble det gjennomført vår- og høstslått, et arbeid som er gjennomført i noen år. Foto: 20.08.2019.
- 2). Det nyslåtte gresset gikk direkte til gårdens geiter. Foto: 20.08.2019.
- 3). Geitene satte pris på nyslått gress. Foto: 20.08.2019.
- 4). Fjerning av gresset etter slått på tørrbakkene bak stallen på Abildsø gård, betyr mindre nitrogen i jordsmonnet over tid, hvilket gjør at tørrbakkeartene får bedre forhold. Foto: 20.08.2019.
- 5). Kvisten ble kjørt bort eller kvernet opp på fuktenga «Slora». Foto: 17.09.2019.

Hjulbåten «Sara»

– nå som modellbåt

Thomas J. Heftyes hjulbåt «Sara» har gjenoppstått i tro modell og avduket 150 år etter at hun første gang seilte på Nøkle vann.

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Hjulbåten Sara med 22 personer om bord på Nøkle vann. Mange navn på passasjerene er kjent, men 1. og 2. sveiver som nok var husmenn, kjenner man ikke navnene på. De sveivet enten forover eller bakover. Kommandobroen var Heftyes plass. I tillegg til Sara hadde Heftye robåten «Dragen» og nordlandsjekta «Marie». Foto: Østensjø lokalhistoriske bilder, bilde-nr. B20040004.

Attraksjonene til Heftye

I siste halvdel av 1800-tallet var det mange prominente gjester på Sarabråten, eid av friluft- og forretningsmann Thomas J. Heftye (1822-1886). Veien dit inn gikk vanligvis på Østensjøveien fra Bryn jernbanestasjon, langs Østensjøvannet til Østensjø gård og videre Ulsrudveien/

Sarabråtveien. Et stykke etter Ulsrudvann fikk gjestene kjøre den spennende Korke-trekkeren i lia ned mot Nøkle vann, en attraksjon som Thomas J. Heftye hadde bygd. For å slippe å kjøre rundt Nøkle vann i nord bygget han like godt en veifylling som etter heving av vannstanden på 1920-tallet forsvant. Ved senkning av Nøkle vann i 2016

fikk vi en kort periode gleden av å kunne betrakte steinfyllingen, og til og med gå over. Siste etappe til Sarabråten gikk bratt oppover, noe som mange av gjestene lot seg både skremme og begeistre av. Bakken fikk det populære navnet «Merrapinen», fordi hestene hadde stort strev med å få gjestene trygt opp gjennom flere krappe svinger.

Attraksjoner som imponerte gjestene var nok muntre påfunn fra Heftye.

Hjulbåten «Sara» - uten dampmaskin

Rundt 1865 fikk Heftye en ide om en hjulbåt på Nøkle vann. Ideen kan han ha fått fra en av sine gjester, en dansk samferdselsminister som kunne berette om en slik båt i Danmark. Hjulbåten Skibladner på Mjøsa kan også være en mulig forklaring på ideen. Han fikk bygget en hjulbåt uten dampmaskin, en innretning som ville kreve en alt for stor båt. Det ble derfor en båt drevet med muskelkraft av husmenn og dagarbeidere. Slik kunne Heftye invitere til en tur på sjøen med to mann til å sveive hjulene rundt. Heftye sto gjerne på kommandobrua som det høvet seg for verten. Båten var 26 fot lang og hadde plass til 20-25 passasjerer. Skorstein hadde den også, for syns skyld.

Senkningen av «Sara»

Da Nøkle vann ble regulert til drikkevannskilde rundt 1910 fikk Heftyes sønn, som også het Thomas, klar beskjed om at båten måtte vekk. Det fortelles at han fikk en tilbud på 50 kroner for båten, noe Heftye synes var latterlig lavt. Han skal derfor ha gitt en husmann beskjed om å ta Sara ut på Nøkle vann, hugge hull i bunnen og la den synke ned. Siden har ingen sett noe til den 150 år gamle båten.

Fra søket etter «Sara» til modellbåt

Nedtappingen av Nøkle vann i forbindelse med utbedring av demningen ved Rustad-saga 2015/2016 ga gode forhold til å lete etter Sara. Medlemmer fra Sarabråten venner tok tak i oppgaven og det ble gjort forsøk på å finne igjen restene av Sara. Norsk Maritimt Museum søkte først med sonar og senere gikk dykkere ned for å undersøke mulige funn, men det ga ingen sikre resultater. Da dukket det opp en ny ide. Med gode bilder av båten måtte det være mulig å lage en modell. Modellbåtbygger ble valgt og med støtte fra Sparebankstiftelsen ble det bygget en tro modell i skala 1:10. Avdukingen fant sted i konfirmantsalen i Bøler kirke 5. september 2019.

På fakkelvandringen til Sarabråten 26. september 2019 var modellen attraksjon med bl.a. de prominente gjestene Bjørnstjerne Bjørnson, hans hustru Karoline og kong Oscar II til stede. Kanskje de minnes den gang de var Heftyes gjester og trolig også passasjerer på hjulbåten «Sara».

Modellbåtprosjektet hadde flere støttespillere. Fra venstre: Knut K. Gransæther (modellbåtbyggeren), Even Saugstad, Knut Helge Midtbø, Espen Bratlie, Lars Rogstad, Sverre Andreas Larssen, Steinar Saghaug og Arne Egil Sagen. Sistnevnte fortok avdukingen. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 05.09.2019.

Bjørnstjerne Bjørnson (Lars Bjarne Kristoffersen), hans hustru Karoline (Elin Birna Bjarkar) og kong Oscar II (Hans Christian Apenes) var til stede ved fakkelvandringen 26. september til Sarabråten. Kanskje de minnes den gang de var Heftyes gjester og trolig også passasjerer på hjulbåten «Sara». Foto: Leif-Dan Birkemoe, 26.09.2019.

Seilasen

Livet går opp og ned
Og du seiler med
Du kan velge å ankre
i blikkstilte vann
eller seile i brottsjø
og aldri se land

En kan seile og ro
i vind og vær
En seiler alene
Har ingen kjær

Om du ferdes i livet
i en tolv-fots båt,

eller sitter på dekk
i en ruvende yacht
må du ta deg i akt
for naturens makt
Og alle må gå sin hundevakt

Når du legger inn årene,
slår deg til ro
I alderens høst,
forsøk å vær to
Det gjør så godt med en varmende
hand
når du lærer seil
og driver mot land

HP

Høst ved Østensjøvannet.
Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Stokkand og ringdue

På Østensjødagen 8. september ble Østensjøvannets Venner tilegnet to utstoppede fugler, en stokkand (hunn) og ringdue. Sistnevnte var ikke mulig å kjønnsbestemme sånn på stående fot.

En besøkende spurte plutselig om det var interesse for å innlemme to fugler i utstillingen på Bakkehavn, som vedkommende hadde hjemme i kjelleren. Jo, det lød greit med flere fugler i samlingen, ikke minst i undervisningen. Den besøkende

gikk hjem og kom tilbake med fuglene som var i god stand, selv om de var flere tiår gamle. Solid festet på en fot passet de godt i en utstilling. Trolig vil de gjøre mer nytte på Bakkehavn enn i en nabokjeller. Vi takker for gaven!

Stokkand hunn og ringdue på vei fra en kjeller i nabolaget til samlingen på Bakkehavn. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Turveien nord for Manglerud skole blir bilvei

I hele høst har turveien på nordsiden av Manglerud skole fra Plogveien/Wetlesens vei og inn til møte med turveien rundt Østensjøvannet ved Ishallen, vært under arbeid. Deler av turveien tilhørte før omreguleringen Østensjøområdet miljøpark.

Tekst og foto Leif-Dan Birkemoe

Mens turveien før omleggingen var gangvei, blir den i ferdig stand også bilvei til idrettsanleggene øst og nord for Manglerud skole. Reguleringen ble i august 2018 innklaget til Fylkesmannen, men klagen ble ikke tatt til følge. Byggearbeidene med veien startet derfor først våren 2019 (se Sothøna nr.57, side 37) og beregnes iflg. Undervisningsbygg ikke ferdig før i desember 2019. Under arbeidet måtte både et vannrør og noen høyspentkabler flyttes, noe som forsinket fremdriften ytterligere. Alle som går turveien ved Manglerudbakken blir henvist til veien gjennom skoleområdet. Godt utsyn

over veiarbeidene kunne man også få fra passasjen mellom skoleområdet og klubbhuset til Manglerud Star. I en periode kunne man nesten tro at den brede bilveien skulle fortsette videre nedover mot Østensjøvannet. Grøft til kummer og kabler dominerte området øverst i bakken i et par måneder.

Det nye Manglerud bad og aktivitetshus som er planlagt bygget mot Plogveien håper Undervisningsbygg å komme i gang med på nyåret 2020. Det gamle badet er revet og aktivitetshuset har midlertidige lokaler på vestsiden av flerbrukshallen, på den gamle parkeringsplassen.

Fra passasjen mellom skoleområdet og klubbhuset til Manglerud Star fikk man et godt inntrykk av veiarbeidene. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 03.09.2019.

OPPSAL SAMFUNNSHUS SELSKAPS - OG MØTELOKALER

I
bydelens
hjerter

Vetlandsvn. 99/101 - 0685 Oslo

Tlf. 23 12 65 40

Lyse og trivelige selskaps- møte- og konferanselokaler til leie på dag og kveld. Vi har lokalalternativer som kan dekke fra 10 til 150 personer.
www.oppsalsamfunnshus.no

Det siste vers?

**Nei, ikke Ibsens siste vers.
Heller ikke siste vers av «Ja, vi elsker».
Det gjelder sanglerkas siste skrik.**

Antall sanglerker som jubler høyt i sky i Norge har blitt mer enn halvert de siste 50 år. Mer enn en tredjedel av våre norske fuglearter står på den nasjonale rødlista over trua arter.

Vi kan ikke vente på sanglerkas siste vers, siste strofe.
- Da er det for sent!

Hjelp oss med å verne om naturen og fuglelivet.
NOF tilhører verdens største grasrotbaserte naturvernorganisasjon. Meld deg inn nå.
- Ikke vent til det er for sent.

oa.birdlife.no
- Vi tar fuglevern på alvor!

*Ettersendes ikke ved varig
adresseforandring, men returneres
med opplysninger om riktig adresse.
Returadresse: ØVV, Pb. 77 Oppsal, 0619 Oslo*

Om høsten kommer storskarven som en dominerende gjest til Østensjøvannet. Flott er skarven når den lander eller tar av for å fly rett over vannflaten. Vingespennet utgjør normalt ca. 130 – 160 cm og typisk veier den et sted mellom 1,8 og 2,8 kg. Det blir lett bølger av en slik fugl.
Foto: Svein Walther Hiis, 10.10.2019.

Skarven kommer til Østensjøvannet for å jakte fisk. Mange skarv tyder på godt med fisk. I høst var antallet skarv ikke spesielt høyt, men en kamp mellom to skarver og en ganske voksen gjedde ble observert. Striden endte med at den store gjedda ble slukt levende av den ene skarven. Vi antar at dette måltidet var over normalt dagsbehov. Foto: Svein Walther Hiis, 10.10.2019.